

POMSTA

Veršovaná komedie o čtyřech dějstvích

Není takového zla, aby ne-
bylo k něčemu dobré. Z hada
bývá dryák, špatné často dob-
rému příležitost dává.

And. Maks. Fredro

OSOBY

ČÍŠNÍK PRUDKĚVIČ
 KLÁRA — jeho neteř
 NOTÁŘ MLČEK
 VÁGLAV — notářův syn
 STOLNÍKOVÁ
 PAPKIN
 ŠMAJDALSKÝ — číšníkův dvořák-maršálek (správce)
 ŠVIHALSKÝ — číšníkův dvořák
 PERLIČKA — kuchař
 ZEDNÍCI, ČELEĎ, PACHOLCI atd.

Děje se na venkově

I. DĚJSTVÍ

Pokoj v číšnickově zámku; dveře vpravo, vlevo a uprostřed; stoly, židle atd. — Na zdi anglická kytara.

1. výstup

ČÍŠNÍK, ŠMAJDALSKÝ

Číšník v bílém županu, bez pásu, v noční čepičce, sedí u stolu vpravo (z hlediska herců), na nose brejle, a probírá se v lejštech. Za stolem, v pozadí, stojí Šmajdalský, ruce za zády.

ČÍŠNÍK (*jakoby pro sebe*)

Pěkné jmění — ve všem všude:

lesy, pole ošetřená...

Žínkou jistě hodnou bude —

A ten úrok! — To je žena!...

Hned tři statky!

ŠMAJDALSKÝ

Milá vdova.

ČÍŠNÍK

Strašně milá, ani slova!

(*Odkládá papíry*)

Co je dneska s polévkou?

(*Šmajdalský odchází*)

Dlouho tu mám hladověť?!

(*Po krátké pauze*)

S tím se musí začít hned!

(*Šmajdalský potká ve dveřích sluhu nesoucího na podnose mísu, talíř, chléb atd. Převezme vše od něho a vrací*)

se. Uváže číšníkovi pod bradu ubrousek a postaví před něj talíř s polévkou. To vše ale nepřekáží rozhovoru)

Ona ani Klárka není,

tentocpane, k zahození;

její poručník jsem, strýc —

úspěch byl by, o to nic...

Je však mladá, málo stálá. —

I kdyby dnes o mne stála,

kdo mi zítřek zaručí?

ŠMAJDALSKÝ (nalévá polévku na talíř)

Nikdo moudrý, jasnostpane.

Mladá věrná nezůstane.

Číšník (otáčeje se k němu)

V tom to právě smrdí, v tom!

Já tu prodám, tentocpane,

svoji svoboděnkou zlatou,

a pak někdo...

(Uhodí pěstí do stolu)

Prašť ho hrom!

Kdepak! Nenaltnu na to!

(Po krátkém odmlčení, během něhož si přisouvá talíř)

Pravda, důchody má značné —

ale vdova větší má;

tak se tedy s vdovou začne!

(Po krátké pauze)

Bydlí s námi — u Klárky;

jsou vzdálené sestřenice.

Jenže mně se všecko zdá...

ŠMAJDALSKÝ

Že tu čeká něco více.

Číšník (vyprskne smíchem)

Že tu čeká... něco více...

Bodejť by tě, Šmajdale,
s tímhle vtípem!... Něco více!

(Směje se)

Moh bych se tu uřehtat!

Čeká více!... Věřím rád.

(Jí; po krátké pauze)

No, vždyť ona stolníková
není žádná stařena...

A pak: vdova! — Zkušena!

Ta zná míru, tentocpane!

Té se nikdy nezamane,

abych před ní dělal cviky,

poklonky a tajtrlíky.

(Po krátké chvíli)

Neskrývám — už nejsem mlád,

ale starý nejsem taky.

ŠMAJDALSKÝ (nepřesvědčen)

Inu...

Číšník (uraženě)

Jsi snad mladší?

ŠMAJDALSKÝ

Snad...

Číšník (uzavíraje rozhovor)

Dokážu to, jaké fraky!

(Oba chvíli mlčí)

ŠMAJDALSKÝ (drbe se za uchem)

Jenže taká dáma...

Číšník

Ha?

ŠMAJDALSKÝ

Manželství je námaha.

A ty — mezi námi dvěma —
podagru máš.

ČÍŠNÍK (*podrážděně*)

Kdo ji nemá?!

ŠMAJDALSKÝ

Křeče v břichu.

ČÍŠNÍK

Po napití.

ŠMAJDALSKÝ

Po kostech tě regma loupe.

ČÍŠNÍK (*netrpělivě*)

Nech si už ty žvásty hloupé!

To jsou přece maličkosti;

ona taky nezjeví ti,

co skrývají její kosti;

líp se po tom nepídit:

Aspoň v našem dalším životě

budeme si spolu kvít.

2. výstup

ČÍŠNÍK, ŠMAJDALSKÝ, PAPKIN

*(Papkin je oblečen podle francouzské módy, s kordem;
krátké kalhoty, shrnovačky do půl lýtek, malou paručku
do půl hlavy s copem, třírohý klobouk, po boku pár pistolí;
hovoří vždycky rychle)*

PAPKIN

Bůh tě pozdrav, číšníku!

Ve dne v noci pádím cvalem,

zchvátil jsem šest vransků,

hlavu moh jsem srazit málem
a z mé bryčky na dvou kolech
zbyly třísky ve výmolech.

ČÍŠNÍK

A já vsadím jednu ke stu,
že náš Papkin celou cestu
pomalounku pěšky šel.

A ty peníze, co měl,
nechal někde v karbanu.

PAPKIN (*ukáže pistolí*)

Podívej se, pane, sem.

ČÍŠNÍK

Co mám vidět?

PAPKIN

Střílel jsem.

ŠMAJDALSKÝ (*po straně, odcházeje*)

Někde v polích na vránu.

PAPKIN

Na koho, to nesmím říci. —

Není to však karet vinou,

že jsem přijel pozdě z cest.

— Ani nemrk, na mou čest!

Tak z mé ruky všichni hynou!

ČÍŠNÍK (*opravuje ho*)

Všechny, řekni.

PAPKIN

Všechny? Jak?...

ČÍŠNÍK

Všechny můry, mouchy. Tak!

PAPKIN

Nevěříš mi? Nevědané!

číšník

Nejsem dnešní, tentocpane!

PAPKIN

Ach, to jídlo voní! Jej!

číšník

Nu a?

PAPKIN

Pane číšníku,
mně už po šest dnů a noci
hlady brní v jazyku!

číšník

Tedy jez a poslouchej!

PAPKIN (*Sedne si ke stolu z druhé strany. Jakoby pro sebe*)
Střílím dobře, pravda svatá.

číšník

Pravda je, že je v mé moci
dát tě zavítit na to tata;
vím přec dobře: tys ten pravý!

PAPKIN (*vystrašeně*)

Zavítit?! Proč?

číšník

Tak. Ze zábavy.

PAPKIN

Lepší, pane, neznáš už?

číšník

Ticho!

PAPKIN

Ale přece...

číšník

Kuš!

Chci ti připomenout totiž,

dřív, než povím ti svou potíž,
cos ty dlužen, a co já.

PAPKIN

Papkin vše ti udělá!...

Toho koně byl bych dopad,
já jsem jezdec přece skvělý...

Může jančit, může kopat,
může jako lev být smělý,
v rukou mých je mírný, milý —
já jsem jezdec přece skvělý!...

číšník

Bodejť by tě!...

PAPKIN

Ještě chvíli...

Ba, už stál jsem ve třmeni,
když tu náhle velký spor
zavinil mé zdržení.

A ten spor, to bylo tak:

číšník

Poslyš!...

PAPKIN

Už už! — Tedy: jdu si,
a tu koukám — jede kněžna.
Anděl! Víla! Krásná! Něžná! —
Mrkne na mne, já zas na ni
— jak ty ženy na mne letí! —
potom plaché pousmání,
nu — a láska jako trám.
Hned, že přisednout k ní mám,
a tak dále a tak dál.
Došlo to až ke knížeti
a ten...

ČÍŠNÍK (*uhodí pěstí do stolu, až Papkin povyskočí*)
Mlč přec!

PAPKIN

Jsi moc prudký!

ČÍŠNÍK

Bezbožnický jazyku!
Za ty lži ti patří důtky!

PAPKIN

Ale pane číšníku!
Kdybych já teď jako ty
nedržel své nervy zpátky,
(*Udeřl dlaní na rukojeť kordu*)
pak můj kord...

(*Dřív než číšník stačí znovu uhodit pěstí do stolu*)
Nu, nechme hádky.

ČÍŠNÍK (*po krátké chvilce*)

Nuže: Otec slečny Kláry
koupil za vsí zámek starý...

PAPKIN

Phe! Můj otec jich měl deset.

ČÍŠNÍK (*udeřl do stolu a pokračuje*)

My tu žijem natlačeni
jako sůvy ve stromě...

Nejhorší však na tom je,
že půl zámku ve svém jmění
má sám — čert.

PAPKIN (*ustrášeně*)

To je snad žert!

ČÍŠNÍK

No a ne snad?!... Notář Mlček.
Tichý, sladký, pokorný je,
uvnitř jím však ďábel šíje.

PAPKIN

Jako sousedé však, pane...

ČÍŠNÍK

Jestli já ho nevyštípnu,
nikdo ho ztad nedostane.
Den co den jen hádky všude —
leč i jednat nutno bude...
Psát mu? — Raděj spolknů řípu.
Jít tam? — To je ošemetné:
otráví mě, hlavu setne...
A tak na tebe jsem připad:
Jsi mým poslem pro ten případ.

PAPKIN

Ručku líbám za tu čest,
jíž jsi poctil služebníka!...
Jenže já mám horkou pěst —
kde se zjevím, vojna vzniká,
protože už matka moje
zrodila mě mužem boje;
a pak ještě v povijanu
šeptala mi denně k ránu:
Nebud' nikdy poslem pánů!

ČÍŠNÍK (*významně*)

Papkin bude, čím chci já,
on mě totiž poslouchá!

PAPKIN

Jenže Papkin je moc žhavý,
co, když soka uškrtí,
když ho kulkou proděraví,
rozporcuje na maděru?
Čí pak vina na smrti?
Koho zavřou do karceru?

číšník

Vše já na svědomí беру.

PAPKIN

Rozvaž si to!...

číšník

Už se stalo! —

A teď k dalším nařízením:
Pane Papkin — já se žením.

PAPKIN

Ha!

číšník (*napodobí jeho tón*)

Proč „ha“?

PAPKIN

Mám radost přeci!

A jsem k službám v téhle věci.

Rci, kde blýsknout pochvalou!

Mám se stát tvým námluvčím?

Zkrotit příliš troufalou?

Popohnat ti pomalou?

Nebo — je-li provdána —

mám jít zabít tyrana?...

číšník

Co zas je to za šilenství!

PAPKIN

Neznáš moje udatenství?

číšník

Poslyš! Jen tak mezi námi,

bez urážky, bez chlubení —

stokrát více nežli ty

rozumu mám pod lebení...

(*Papkin mu chce skočit do řeči, ale číšník ho gestem
zarazí*)

ale mluvit se ženami,
řečičky vést balamutné,
zanicené, cukrované —
ať mi někdo hlavu utne:
nedovedu, tentocpane!
Ty však řečný jsi až až...

PAPKIN

Už je tvá! Mé slovo máš!

Přisahám ti, už jsi ženat!

Já mám štěstí! Pohlédnu —

a už nevyklouzne z tenat.

Tak jsem sved už nejednu.

Jdu.

číšník

Kam?

PAPKIN

Pravda!

číšník

V hlavě dým! —

Stolníková...

PAPKIN

Rozumím.

číšník (*Zadržt ho*)

Zde ji čekej!

PAPKIN

Slovo moje:

Za hodinku naměkko je.

číšník (*na odchodu*)

Odvděčit se dovedu.

PAPKIN

Ani muk v tom ohledu!

3. výstup
PAPKIN (*sám*)

Prudký — hrůza pohledět!
Nedržet ho trochu zpět,
kdož ví, jak by skončil svět,
(*Chvilí uvažuje*)
A teď jenom žádnou trému —
rozdělíme si to tak:
Stolníkovou nechám jemu —
je tak právě pro něj stará —
a mně zbude hezká Klára.
Dávno mám už naději,
že cit ke mně táhne ji.
Párek z nás moh být už teď,
Papkiňátka mohla už být,
kdyby číšník jako zedř
nehatil mi tyhle tužby.
(*Po chvíli*)
Jak jí říci' že jsem tu zase?
Vím: ať zpěv můj v libé kráse
zpraví o tom ouško její.
Jako anděl přece pějí!
(*Zpívá, doprovázejí se na kytaru*)
Dcerko moje, co ti to tam v pokojíčku šeptá?
Paní matko, to jen kočka mlíčko z misky chleptá.
Kočka, kočka, mamko milá,
v komoře mi šramotila.
Dcerko moje, co ti to tam v pokojíčku řapá?
Paní matko, to jen kočka myšku v díře lapá.
Kočka, kočka, mamko milá,
v komoře mi šramotila.

Dcerko moje, dítě moje, má ta kočka nohy?
Paní matko, má — a na nich stříbrné ostruhy.
Kočka, kočka, mamko milá,
v komoře mi šramotila.

4. výstup
PAPKIN, STOLNÍKOVÁ (*z pravých dveří*)

STOLNÍKOVÁ
Vždyť to říkám: buďto kočky,
nebo Papkin nachomýt se.
PAPKIN
Samý žert a taškařice
je ta paní stolníková! —
Anděli! Ty vzore ctnosti,
lásky, krásy, půvabnosti,
kterou země v lůně chová!
Ty, co žít smíš pouze v básních,
dovol mi, bych vtiskl na sních
ručky tvé své políbení!
(*Líbá ji ruku*)
Ponížený sluha jsem.
STOLNÍKOVÁ
Copak přivádí tě sem?
PAPKIN
Nám všem milé překvapení.
STOLNÍKOVÁ
Jaképak?
PAPKIN
Tvé vdavky.

STOLNÍKOVÁ

Mé?

PAPKIN

U večere sedíme
u mne doma — pár dnů tomu:
Sám lord Pembrok, pět šest pánů,
celý tucet šambelánů,
dam jen málo, ale jakých!...

STOLNÍKOVÁ

Kdo mě namlouvá a komu?

PAPKIN

Náhle koukám — k hlavě hlava
a už stůl si pošuškává:
Krásná Hana se prý vdává.
Jeden věří, druhý ne,
každý po mně pošilhává...
Vtom Miledy — bohyně! —
jenže strašně žárlivá,
pod stolem mě štípne jemně
a pak s pláčem zeptá se mě:
„Jak to, že znáš Hanin osud?“
„Bud jen klidná jako dosud,“
do ouška jí šeptám já,
„přítele si bráti má.“

STOLNÍKOVÁ

Ale koho? Pověz koho?

PAPKIN

Všichni volbu svorně chválí,
cožpak nechválit ji mohou?

STOLNÍKOVÁ (*po straně*)

Aha!

PAPKIN

Člověk uctivý,
bohatý a poctivý...

STOLNÍKOVÁ (*po straně*)

Číšník ho sem posílá —
a on takhle zpovzdálí,
kde ho dávno čekali.
Hloupý žvanil.

PAPKIN (*po straně*)

Lidé drazí!

Že se spletla v adrese!
Ona po mně očkem hází!
No tě bůh! Snad nechce se...
K zešlení! Stará, mladá,
hnedle každá si mne žádá!
Ještě kouká... U všech čertů!
Zbláznila se?! Konec žertů!
Hřbetem bych to zaplatil —
copak to mám zapotřebí?
Tohle nesmí trvat dýl.

(*K stolníkové*)

Půjdu, paní, svolíš-li,
číšníkovi blahopřát.

STOLNÍKOVÁ

To on na mne pomýšlí?

PAPKIN

Šířil já bych klepy snad?

STOLNÍKOVÁ,

Dosud je to klep, můj pane.

PAPKIN

Brzy však se pravdou stane.
Anebo jsem propad klamu?

STOLNÍKOVÁ

Pročpak zpovídáš tak dámu?

PAPKIN

Kdyby číšník, láskou jat,
půvabem tvým a tak dál,
na kolena nyní pad,
o ruku tě požádal?...

STOLNÍKOVÁ

... měl by radost z odpovědi.
(*Odejde pravými dveřmi*)

PAPKIN (*sám*)

Vida, v každé čertík sedí,
žádná rozum nezachová,
jen když z toho vdavky hledí.
Ale ať mi někdo poví,
pročpak zrovna stolníková
dává ruku číšníkovi?

5. výstup

PAPKIN, ČÍŠNÍK

ČÍŠNÍK (*vejde již oblečen levými dveřmi*)

On tu sedí pokojně,
a tam notář napadá mě,
se mnou touží po vojně!
Jenže splet se přenáramně!
Kde jste všichni! Hnát je ztad!
Hnát je, bít je, vypráskat!

PAPKIN

Co se děje?

ČÍŠNÍK

Jdi tam! Let!

PAPKIN

Co? Kam?

ČÍŠNÍK

Opravuje zeď!

Mezní zeď! Tři chlapy má tam!
Moc si troufá!... Dábel! Satan!
Mezní zeď! On rozkaz dal jim!
Ty tři zbiju, a zeď svalím,
svalím, zbořím, rozmetám!

PAPKIN (*zmaten, mimoděk opakuje*)

Svalím, zbořím, rozmetám...

ČÍŠNÍK

Ty sám? No ne? Nuže hbitě!
Lidi vem a jděte tam!
V dobrém neposlechnou-li tě,
silou žeň je z lešení.
Třeseš se?

PAPKIN

To... z nadšení...

Však než dám se do pochodu,
vyslechni mou krásnou ódu...

ČÍŠNÍK

Cože?!

PAPKIN

Ódu na pokoj...

Jestli touha začít boj
před múzou se nepřichoulí...

ČÍŠNÍK (*hrozí mu*)

Počkej!

(*Odchází*)

PAPKIN (*jde za ním se sklopenou hlavou*)
To zas bude boule!

6. výstup

Změna scény.

Zahrada. — Část zdi, vedoucí odleva doprostřed rovně, od středu uhýbající do pozadí scény a asi v polovině pobožené; na tomto místě pracují zedníci. — Vlevo, docela vzadu, za nepoboženou částí zdi, bašta anebo roh notářova domu s oknem. V popředí vpravo podobný roh číšníkova domu. Vlevo v popředí besídka. — Klára přejde scénu. — Václav proleze průlomem ve zdi, krade se podél zdi a pak se objeví v altánu s Klárou.

KLÁRA, VÁCLAV

VÁCLAV

Tak jsou blízko naše statky,
ještě blíže srdce obě
— a přec míle máme k sobě.

KLÁRA

Jaké to zas touhy, zmatky
na tvé čelo chmuru větší?
Proč myslíš jen na nezdary?
Milý, což tě nepotěší
ani láska tvojí Kláry?

VÁCLAV

Vidět tě vždy chvíli jen
a pak strávit celý den

bez tvých slov a očí, sám —
za to osud chválit mám?

KLÁRA

Jen si vzpomeň, rozmilý,
co jsi říkal tenkrát,
když jsme se snad popáté
pod podloubím spatřili:
„Dovol mi, bych rád měl tebe,
o nic více neprosím;
už jen to je pro mne nebe,
už jen to je pro mne vším!“

VÁCLAV

Tenkrát jsem to sotva chápal.

KLÁRA

Příkývla jsem odevzdaně.
Potom rostl však tvůj zápal;
svíralš toužebně mé dlaně,
neustále ses mě ptal:
„Máš mě ráda? Řekni, Kláro!“
ač jsi řeč mých očí znal.

VÁCLAV

Kdopak život nedal by,
aby slyšel bez šalby
slovo, jež dá úlevu,
skrytou dřív jen v úsměvu!

KLÁRA

Budiž. Nejsem pro cavyky.
Uslyšel jsi: „Mám tě ráda.“
(*Napodobuje jeho nadšení*)
„Jaké štěstí, rozkoš, radost!
Nebi, zemi, slunci díky!...
Činíc tomu přání zadost,

vše mi dala příroda!
Více mi už těžko dá!“

VÁCLAV

Tenkrát se překonala;
popírat to, byl by hřích.
Když mi však víc lásky dala,
přidat má i darů svých.

KLÁRA

Za pár dnů jsi začal zas:
„Ach, to okno, ach, ta mříž!
Jedenkrát zhubí nás.
Pne se snítka k snítce blíž,
ke kvítku se kvítek sklání —
jenom nám ty mříže brání!“

VÁCLAV

Měl jsem ve své vášni snad
studený kov objímat?

KLÁRA

Poslechla jsem, Václave,
chodíme teď do altánu.
Jen však přijdeš, hned, v tu ránu
nové prosby žahavé. —
Tobě za své štěstí vděčím,
ty mně za své — proč jsi však
pořád nespokojen s něčím,
proč tvůj cit se mění tak?
Kdykoli je v srdci mém
rozkoš, radost, že tě vítá,
ty, nevděčný, v nitru svém
tlumíš utrpení skrytá.

VÁCLAV

Budoucnost mě děsí, straší:

Tak málo jsme učinili,
bychom zítěk zajistili;
a ten je přec v lásce našf.
Víš, z těch hádek, sporů, vád,
jež s mým otcem má tvůj strýc,
z toho nekouká nám nic;
spíš nás mohou rozervat,
spíš nám hrozí rozdělení,
jestli...

KLÁRA

Dokonč! Ukaž, kam!

Pověz mi, co dělat mám.

VÁCLAV

Jenom tvoje vůle změní,
co tak tvrdě na nás padá.

KLÁRA

Nuže mluv!

VÁCLAV

Že máš mě ráda

a já tebe, žes můj osud,
že chcem žít jak žena, muž,
víme dobře oba už.

Nevíme však oba dosud,
jak, čím rozbít onen skryt,
kde jen choulit smí se cit,
kde mrou srdce, čekajíce,
kdy se štěstí změní v žal.

KLÁRA

Ty znáš cestu? Pověz!

VÁCLAV

Vzít se.

KLÁRA

Jakpak?! Kam jsi rozum dal!

VÁCLAV

Musíš chtít.

KLÁRA

A přání strýce?

Otce?... Ty chceš pikle kout?

VÁCLAV

Kámen musí obejít se,
když se nechce z cesty hnout.

KLÁRA

Ach! Tak je to míněné!
Hleď, chci tvá být, vždy a všude,
stále tvá — jen v hanbě ne.

VÁCLAV

Budeš přece mojí ženou.

KLÁRA

Jenže kdo to vědět bude,
zdali vzal sis unesenou?...
Tiše!... Slyším kroky!... Jdi!
Někdo nás tu uvidí.

VÁCLAV

Slovo pověz!...

KLÁRA

Slyšel jsi.

VÁCLAV

Změň je! Nebudu tak žít!

KLÁRA *(něžně, jako by ho opravovala)*

Nebudem, když budeš chtít.

VÁCLAV

Jak mi zšedla obloha...

KLÁRA *(téměř ho strká ven)*
Jdi už, jdi už, proboha!
(Přejde scénu.)

7. výstup

PAPKIN, ŠVIHALSKÝ, *několik PACHOLKŮ s klacky; později*
NOTÁŘ a ČÍŠNÍK *v oknech.*

PAPKIN

Pane mistr, prosím snažně,
prosím pěkně, šel z té zdi,
jinak tyhle klacky — vážně —
po zádech mu pojezdí.

(Po krátké pauze k ostatním zedníkům)

A vy, dobří lidé, co tu
s olovnicí v ruce hbité
ve zbytečném zcela potu
mistrně se oháníte,
mažte odtud ke všem čertům!

(Po krátké odmlce)

Vidím, bude konec žertům.

Kde ta lůza uši má?!

Vůbec si mě nevšímá.

Nu, Švihalský, škoda času!

Popadni je za límec!

Ale mírně, bez halasu;

ať už skončíme tu věc.

Nic se neboj, jsem tu já!

(Švihalský s čeledí postupuje k zedníkům.)

Papkin couvá za roh domu)

ŠVIHALSKÝ

Pryč! Pryč!
NOTÁŘ (v okně)

Stůjte! Co to značí?

ŠVIHALSKÝ

Číšník, můj pán, kázat ráčí:
prý ať s tou zdí přestane.
ČÍŠNÍK (v okně)

Tak jest! Kázal. Po právu.

Na ně! Klackem přes hlavu!

(Švihalský postupuje vpřed. Papkin, který předtím vystoupil z úkrytu, schová se opět za roh)

NOTÁŘ

Po právu?

ČÍŠNÍK

Zedř zůstane
tak, jak jsme ji koupili.

NOTÁŘ

Ale milý, rozmilý,

co sis to vzal do hlavy? —

A ta zedř se opraví!

ČÍŠNÍK

Dříve budeš nebožtíkem.

NOTÁŘ (k zedníkům)

Zděte dál, nic nesvede!

Pohrdejte prázdným křikem!

ČÍŠNÍK

Ty chceš rvačku?

NOTÁŘ

Sousedě,
číšníku můj, ctěný, milý,
ne já, tys tu násilníkem!

ČÍŠNÍK

Cože?! — Na ně! Bít, co sly!

(Švihalský s lidmi vyleze na zedř. Zedníci ustoupí tak, že rvačku zakrývá neporušená část zdi)

NOTÁŘ

Hola, hoši! Já vás bráním!

Jen se nebát! Ať jen bijí,

když je tolik svrbí v dlani!

Dobře! Skvělé! — Přes hlavu!

Ano! Ještě! — Nebojte se!

Víc! Čím víc, tím lépe je!

Jen ať tlučou, svět to snese...

Já číšníka za to skryji

tam, kde slunko nehřeje!

ČÍŠNÍK (křikne za sebe)

Serváci! Sem s kulovnicí!

Sestřelím tu makovici.

Dělej!

(Notář zavře okno.)

Ha! Beramus roham!

No, Švihalský, dost už, dost!

Stačí! Dej jim, čeládce,

bolestného po zlatce,

ale fidlátka si nech.

Pust' je! Pro dnes mají dost!

(Zavře okno. Jakmile všichni odejdou, Papkin, přesvědčiv se, že tu už nikdo není, hovoří proti zdi)

PAPKIN (sám)

Z cesty, lotři! Já mám vztek!

Hnáty vám tu pozpřerážím!

Nezbude z vás mastný flek!

Z cesty! Já jsem dneska v ráži!

Kolik je vás? Pojdte jen!
Nikdo nevyleze ven?
Á, vy zbabělci, vy tchoři!
Zítřka celý zámek zbořím!

8. výstup
PAPKIN, VÁCLAV

VÁCLAV (*stane těsně za Papkinem*)
Zítřka?

(*Papkin smekne klobouk*)
Nač se k prahům vracet,
které zítřka — jistá věc —
tvoje zloba hodlá skácet?
Raděj být tvůj zajatec.

PAPKIN (*nasadí si klobouk na stranu*)
Tedy pardon?

VÁCLAV

Pardon, pane.

PAPKIN

Znáš mou chrabrost?

VÁCLAV

Jak zlý groš!

PAPKIN

Bojíš se mne?

VÁCLAV

Strašně, pane!

PAPKIN

Půjdeš se mnou?

VÁCLAV

Půjdu, pane.

PAPKIN

A kdo jsi?

VÁCLAV

Já? Já jsem, pane.

PAPKIN

Ale čím jsi?

VÁCLAV

Čím že jsem?

Jsem... jsem...

PAPKIN (*sáhne po kordu*)

Pomohu tvé hlavě!

VÁCLAV

Komisařem svého pána.

PAPKIN

Cože? Notáře?

VÁCLAV

Ba právě.

PAPKIN

Tohle je věc neslýchaná!

Jen má šlechtic dědinku
s kupou dluhů ve vínku,
už musí mft komisaře!

Div se pak, že u notáře
slýchat často: „Za tisíc!
Kdo dá víc?“

A když křiknou potřetí,
pán jak z praku vyletí
a na statek komisaře
do služby jde za šafáře. —
Ale pojďte!

(*Po straně*)

Číšníkovi

jistě radost udělám.

Až ho spatří, možná poví:

„Nuže, Klárka tvou se stane!“ —

(K Václavovi)

Jdeme, zajatče!

VÁCLAV

Jdu, pane.

II. DĚJSTVÍ

Pokoj jako na počátku I. dějství. Číšník sedí u stolu.

1. výstup

ČÍŠNÍK, *vchází* P APKIN, *za ním* VÁCLAV, *který zůstane stát u dveří.*

P APKIN (*dopadne na židli*)

Čert vem celou ohradu!

Sotva stojím, sotva jdu! —

Však to taky byla mela!

Kousal jsem jak... tarantella.

Fff! — Dej rychle nalít vína!

Dočista mi vyschla slina,

potu na dvě potopy...

Kdo však můj čin pochopí?!

ČÍŠNÍK

Já. Já viděl.

P APKIN

Celou vádu?

Držel jsem se!

ČÍŠNÍK

Držel. Vzadu.

P APKIN

Vpředu, vzadu — nevidáno:

dobry rek je všude strašný.

ČÍŠNÍK

Fuj, ta smělost...

PAPKIN

Smělost, ano!

Smělost, mužnost, odvaha
vítězit mi pomáhá.

ČÍŠNÍK

Tohle je přec žvanění!

PAPKIN

Vyslechni mě. Proč se člíš?
Chtěl jsem dobýt lešení:
skočím — jenže zprudka příliš —
ocit jsem se z druhé strany.
Všude kolem — jako vrány —
čeledíni, zedníci,
pacholci a hajníci...
Jenže já jsem mužem činu:
Sotva na zem doskočím,
chytnu dva z nich za čupřinu,
jako mlýn je roztočím,
mávám s nimi, zemetám,
všecko lítá, padá, rupá,
tenhle sem a tenhle tam —
až jich byla taká kupa,
že jsem po těch marodech
přešel zpět jak po schodech.
Však to hlavní ještě...

ČÍŠNÍK

Fuj!...

PAPKIN

Čekám, pane, věnec tvůj:
Já totiž v té šarvátce
ukoristil zajatce.

ČÍŠNÍK (*zpozoruje Václava*)

Co je tohle?!

PAPKIN (*otbraje si čelo*)

To ti vedu

komisaře od sousedů.

ČÍŠNÍK

Probůh proč?! A jakým právem?

PAPKIN

Právem síly v boji dravém.

ČÍŠNÍK (*k Václavovi*)

Jdi si zas. Co s tebou tady?

Nu, a vyříd notáři,
nepřejdou-li ho ty spády
a zas něco navaří,
tak ho vezmu do parády,
že než stačí mrknout okem,
k andělkům vrazí bokem.
A teď hybaj! Svižným krokem!

PAPKIN

Potom pro něj riskuj hlavu!
Zuř jak Achill, mluv jak Kato —
rozžárlí se na tvou slávu,
nu, a houby dá ti za to.

VÁCLAV (*k číšníkovi*)

Dovol, pane, jen pár vět
chtěl bych ještě povědět.
Ty máš na souseda vztek,
že ti občas překáží...

ČÍŠNÍK

Občas? — Pořád!

VÁCLAV

On však řek...

číšník

Nemluv o té pakáži!

VÁCLAV

Proč jen jsi tak zarytý?
Slevte trošku — on i ty,
pusťte z hlavy škodu všecku,
žijte v míru, po sousedsku...

číšník

Já s ním v míru? — Tentocpane,
to spíš ráno nenastane,
spíše v moři vyschne voda,
než tu u nás bude shoda!

VÁCLAV

Máš dnes mysl nepokojnou,
soudíš prudce, se vztekem...

číšník

Před povětrím, ohněm, vojnou
a před takým člověkem,
který všem se nízce klaní,
kež nás pámbu vždycky chrání!

VÁCLAV

Líp se klanět, než řvát stále.

číšník

Žvaníš!

VÁCLAV

Ale...

číšník

Žádné „ale“!

VÁCLAV

Dovol doufat, prosím vřele...

číšník

Přestaň pořád do kolečka!

Neznám ho a basta, tečka!

Ani jeho...

(ironicky si změří Václava)

...kazatele.

Ztrať se, basamteremtete,
nebo — jako že jsem šlechtic —
oba na hřbet dostanete!
(Odejde prostředními dveřmi)

2. výstup

PAPKIN, VÁCLAV

PAPKIN

Jako když ho ďábel pálí.

VÁCLAV

Chtít je smřít — času škoda.

PAPKIN

Mnoho křiku — a zisk malý.

VÁCLAV

Ti dva jsou jak oheň — voda.

PAPKIN

A co s námi bude dál?

VÁCLAV

Zůstanu tu v zajetí.

PAPKIN

Po stovkách jsem zajímal
vojska svému knížeti.

V bojích jsem byl totiž prve
deset let. To teklo krve,
že na míle do dáli
viděl jsi jen moře rudé.

Tam jsem získal metály,
řády, pocty, tituly...
Jenže teď to jiné bude,
ty doby už minuly:
Dnes tak bitka — to nic není,
stejně jak tvé propuštění.

VÁCLAV

Zůstanu tu v zajetí.

PAPKIN

Mám tě právo držeti,
že jsem ale shovívavý,
menší výkupné to spraví.

VÁCLAV

Musím zůstat v zajetí.

PAPKIN

Hle — jsem schopen oběti:
Jdi si, už ať jsi ten tam!
No, a dáš, jak uznáš sám.

VÁCLAV

Zůstanu tu v zajetí.

PAPKIN

Číšník z kůže vyletí.

VÁCLAV

Ať se stará, kdo mne vzal.

PAPKIN

Takhle to přec nejde dál:
Nedej nic a zmiz mým očím.

VÁCLAV

Ani krůčkem nevykročím.

PAPKIN

Jdi, než použiju zbraně!

VÁCLAV (*stále klidně, flegmaticky*)

A já jenom vlastní dlaně.

PAPKIN (*po straně*)

Co je tohle za povahu!
Sám do smyčky strká hlavu...
Jenže viset budu já.

(*K Václavovi*)

Běž si k šípku! Nebuď troupl!

VÁCLAV

Špatně slyšels, jak se zdá.

PAPKIN

Stojí na svém jako šroub!

VÁCLAV (*vytáhne váček s penězi*)

Podívej se ale na to.

PAPKIN

Zacinkej.

VÁCLAV

Co je to?

PAPKIN

Zlato!

VÁCLAV

Bude tvé...

PAPKIN

Rač usednouti.

VÁCLAV

Jenže zdarma nedávám.

PAPKIN

To je správné, uznávám.
Mé schopnosti k službám jsou ti.
Jsem teď na tom bídně totiž:
s dlužníky je strašná potíž;
jezdí k nim jak starosvat

do horoucích pekel až —
z kapsy stejně píská hlad.

VÁCLAV

Mám rád Kláru.

PAPKIN (*postraně*)

Tak, a máš!

VÁCLAV

A chci tu být blízko ní.

PAPKIN

To je špatné.

VÁCLAV (*schovává váček*)

Ták?

PAPKIN (*zadrží mu ruku*)

Ne ne!

Ale číšník, když to zví,
ten tě, pane, prožene.

VÁCLAV

Nedozví se.

PAPKIN

Co, když přec?

VÁCLAV

Zaměstná mě.

PAPKIN

Těžká věc.

VÁCLAV (*zacinká zlatáky*)

Tady půl — a v hlavě půl.

PAPKIN

Co, když číšník vezme hůl?

VÁCLAV

Maličkost.

PAPKIN

Snad. Ne však pro mě.

(*Pokrčí rameny*)

A pak — Kláře komisaře...

VÁCLAV

Já jsem Václav.

PAPKIN

Mlčkův syn?...

Propána!... A v tomhle domě?!

Vždyť nás číšník za ten čin

oba zbít a zmrskat káže!...

(*Václav zacinká měšcem*)

Zvoní...

VÁCLAV

Je tvůj se vším všady,
zůstanu-li v službě tady.

PAPKIN

Inu, zkusím...

(*Sáhne po měšci*)

VÁCLAV (*ucukne*)

Ještě ne. —

Pamatuj však: z větrovky mé
kulka vždycky dožene.

Pif — a Papkin leží, víme?!

Stačí ceknout slůvko jen.

PAPKIN

Budeš, pane, spokojen,
mlčím, jak bych v hrobě spal.
Vašíčku, jen probůh prosím,
tu svou flintu raděj spal!

VÁCLAV

Ztrácíš čas!

PAPKIN

Už běžím, pane.

(Po straně)

Čert mi dlužil toho chlapa!
Jak je to teď zamotané:
Ze zajatce je tvůj soupeř —
ten chce bít — ten střílet zas —
v pěkné bryndě se to koupeš.
Hrom do toho! Sper to das!
(Vrací se ode dveří)
A ten váček?

VÁCLAV

Bude tvůj.

PAPKIN

Doopravdy?

VÁCLAV

Bude. Zcela.

(Papkin odejde prostředními dveřmi)

3. výstup

VÁCLAV, KLÁRA

KLÁRA

Co to tropíš?! Bože můj!
Vlastně zoufat bych si měla,
jenže kde vzít na to čas?

VÁCLAV

Co se stalo? Co se děje?

KLÁRA

On se mi tu ještě směje!
Vím vše. Slyšela jsem vás —
chceš tu zůstat.

VÁCLAV

Co v tom zlého?

KLÁRA

Měj přece rozum!

VÁCLAV

Co mám z něho?

Když je jednou důkaz tady,
že nás moudrost tahleta
ani cesta vyjetá
nemůže svést dohromady,
proč jít starou kolejí?
Raděj pojďme bezcestím,
kde to svítá nadějí,
kde není tak černý stín!
Ale ani pohled zpět!
Padli bychom v propast tmavou.
Jděme se vztyčenou hlavou
smělým krokem stále vpřed!
A budem-li vytrvalí,
při úprku do té dále,
byť i překážky tu byly,
přece jednou dojdem k cíli.

KLÁRA

Dobře mluvíš: jděme směle!
Starou cestou nelze déle.
Přesvědčil jsi mě, můj milý.
Mluvíš líp než před chvílí,
kdys mi útěk s tebou radil...
Kdyby tě však odkryli
nebo kdyby Papkin zradil?...

VÁCLAV

Nehleď stranou k zrádné strži,

k mému srdci hlavu schyl!
Žádná hrůza nevydrží
tam, kde láska je náš cíl.

KLÁRA

Spánembohem, zůstaň si tu,
ode mne máš dovolení.

VÁCLAV

Tvé mi mnoho platné není,
i když vím, že tryská z citu.

KLÁRA

Snad i strýček názor změní.
Pomůže v tom — stolníková!
Víš, že právě před chvílí
lásku si tu slíbili?
Ona sice rudla,bledla,
odřící však nedovedla.
Snadno získáš její cit,
jen jí musíš lichotit,
chválit její moudrost, ctnost,
krásku, půvab, svěží vzhled...
A staneš se v tomto domě,
čím jen chceš — a třeba hned.

VÁCLAV

Z komisaře písařem!
Z toho špatný dojem vzniká.
Ovšem — bude vyvážen
tou ctí sloužit u číšníka.

KLÁRA

Jdu a povím stolníkové,
že ji někdo s prosbou čeká.
(*Podá mu ruku*)

Doufej — svitne slunko nové,
ta chvíle je nedaleká.
(*Odchází dveřmi vpravo*)

4. výstup

VÁCLAV

Přes chvíli ji hrůza jímá,
za chvíli — vzor odvahy;
hned — prý škoda námahy,
hned zas víc než naději má.
Ach, ty krásné pohlaví!
Tvoje smutky a tvůj smích
jsou jak hra vln jezerních:
Jedna druhou stále stíhá,
ta se níží, ona zdvíhá,
vždy se však v ní slunce směje,
vždycky čistá, bez konce je. —
A my, pyšní světa vládci,
v mimoděckém nadšení
za tím stínem, co se ztrácí,
nepřestanem na chvíli
honit se jak motýli.

5. výstup

VÁCLAV, STOLNÍKOVÁ *z pravých dveří*

STOLNÍKOVÁ

Kde je prosebník? Co chce?
VÁCLAV (*v hluboké pokloně*)
Zde je, dotěra.

STOLNÍKOVÁ

Tak mladý?

VÁCLAV (*stále v předklonu*)

Jestli proviní se tady
tím, že zvedne oko své...
Ne!...

STOLNÍKOVÁ

Co vidím?!

VÁCLAV (*po krátké pauze*)

Hana!

STOLNÍKOVÁ

Václav!

VÁCLAV (*zmateně*)

Vskutku nevím... já...

STOLNÍKOVÁ

No ne!

VÁCLAV

Stolníková tedy ty jsi?

STOLNÍKOVÁ

Nevěděls to snad?

VÁCLAV (*jako předtím*)

Ba... kdysi...

(*Po straně*)

Jak teď mluvit? Co jí hrát?

STOLNÍKOVÁ

Nevěděl jsi, že pan stolník
Čepřiňský, můj manžel třetí,
— kéž jeho duch k bohu letí —
sotva zjara si mě vzal,
na podzim už v hrobě spal?

VÁCLAV

Ba, ba, vzpomínám si už...

STOLNÍKOVÁ

V náručí mém dokonal.

VÁCLAV

Dokonal? ... Ach, bože... vskutku.

STOLNÍKOVÁ

Zpočátku jsem žila v smutku,
je to zlé, když není muž;
čas však utopí i žal.

VÁCLAV (*roztržitě*)

Utopil se, ubožák?

STOLNÍKOVÁ

Kdo to říká?

VÁCLAV

Ne?... Ach tak!

To je dobře... Nu, já jdu.

STOLNÍKOVÁ (*zadrží ho*)

Jakou to máš náladu?

Mluví zcesty!... Nepomát ses?

VÁCLAV

To je možné.

STOLNÍKOVÁ (*cituplně*)

Jen pojď blíž.

Nepustím tě už, můj kníže!

VÁCLAV

Mlč! Mám hrůzu z toho slova!

Hleď, jak červeň v tvář mi žene
mé studentské provinění.

Titul, jméno — nic už není,
nic si Václav nezachová,
neboť...

STOLNÍKOVÁ

Co?

VÁCLAV

...jsou vymyšlené.

STOLNÍKOVÁ

Všecko?

VÁCLAV

Všecko do písmene.

STOLNÍKOVÁ

Nejsi kněz?

VÁCLAV

Jak ty papež.

STOLNÍKOVÁ

Proč to dělals?

VÁCLAV

Mládí — chápeš?

Choutky prázdné, střídavé,
fanfarónství bezhlavé,
dobrodružství bez cíle...

STOLNÍKOVÁ

A tvá láska, Václave?...

VÁCLAV (*po straně*)

A teď kudy z konopí!

STOLNÍKOVÁ

Červenáš se? — Pochopí,
kdo tě vidí. — Čekala jsem,
ptala jsem se tisíckrát —
leč kněžete Rodoslava
nikdo neznal, nemoh znát.

VÁCLAV

Byl jsem mladý...

STOLNÍKOVÁ (*ironicky po něm*)

„Byl jsem mladý!“ —

Mazaný však nad jiné.

VÁCLAV

To snad ne!

STOLNÍKOVÁ

Je důkaz tady.

VÁCLAV

Důkaz? Jakýpak?

STOLNÍKOVÁ

Tvá zrada.

VÁCLAV

Změnil jsem se, proč by ne?

Vrtkavá je láska mladá.

Že však právě ty, paní,

měla právo ke kárání?...

Ptala ses — však málo asi.

A jak dlouho čekala jsi?

Jen se stolník v hrobě natáh —

— už zas číšník je ti v patách.

A když číšník dohoří,

přijde třeba komoří.

Nechci ti číst levity,

prosím, budiž, žehnej pámbu!

Proč však za to, co smíš ty,

druzí mají cítit hanbu?

Když mne přilákala jiná —

podle tebe jsem se choval.

Buď i ty jsi zradou vinna,

nebo nikdo nezrazoval.

STOLNÍKOVÁ

Já přec vdova jsem, a ty...

VÁCLAV

Já zas napůl ženatý.

STOLNÍKOVÁ

Kdo jsi vlastně, nepoznaný?

VÁCLAV

Václav Mlček.

STOLNÍKOVÁ

Od sousedů?

V tomto domě?!...

VÁCLAV (*dokončí*)

...zatoulaný.

STOLNÍKOVÁ

Srdce ztuhlo mi jak v ledu.

Kolem tma jak v noci je.

Co, když on tě odkryje?

Co, když zví, žeš jeho rival?!...

VÁCLAV

Už ho ve mně nenajde!

STOLNÍKOVÁ

Kdyby ses tu neposmíval!

Což jsi málo prosil kdysi,

abych byla navždy tvá?

Pověz, co chceš teď?!

VÁCLAV

Ať visím,

jestli sám vím. — Nu, buď zdráva!

STOLNÍKOVÁ (*zadržel ho*)

Pořád tatáž, stejná hlava!

Zůstaň!

VÁCLAV (*po straně*)

Sper ďas Papkina!

Teď jsem vskutku zajatý.

STOLNÍKOVÁ

Tys má láska jediná

nade všemi knížaty! —

Do mých komnat půjdeme,

v bezpečí tam budeš, milý,

a kdyby tě objevili,

ubrání tě srdce mé.

6. výstup

STOLNÍKOVÁ, VÁCLAV, KLÁRA *vejde zprava*

VÁCLAV (*bolestně, když spatří Kláru*)

Ach!

KLÁRA (*vesele*)

Tak jak?

STOLNÍKOVÁ

To je...

VÁCLAV

Nic, nic...

KLÁRA (*stolníkově*)

Co chtěl?

STOLNÍKOVÁ (*po straně*)

Co jí povědět?

KLÁRA (*po straně*)

Daří se — už jde mu vstříc!

(*Nahlas:*)

Nebo to mám nevědět?

VÁCLAV

Ne, proč?...

STOLNÍKOVÁ

Musím od podlahy

celý případ promyslet;

nelze jednat bez rozvahy.

Proto prosím: ani špit,
že je zde, že o něm víš.
Potom vysvětlím vše blíž.
VÁCLAV (*potichu stolníkové*)
Půjdu.

STOLNÍKOVÁ (*taky tak*)
Nepustím tě již.

(*Nahlas:*)

A teď, prosím, se mnou, pane.

Je to strašně zamotané,
doklady snad řeknou víc.

(*Kláře, libajíc ji na čelo*)

A ty, Klárko, nevíš nic!

Jako kámen hrobový!

KLÁRA

Nikdo se nic nedoví.

STOLNÍKOVÁ

Celou věc bys poškodila;
pak ti povím víc, má milá.

(*Kývne na Václava a odejde vpravo.
Václav za ní se sklopenou hlavou*)

KLÁRA (*sama*)

Jéjéj, to je k popukání,
když chce klamat klamaný!

A jak Václav hleděl na ni!

Jako by se doopravdy
dožadoval ochrany...

Pozor však s tím tralala!

Hra je teprv rozdána.

I když slibně začala,

není ještě vyhraná.

7. výstup
KLÁRA, PAPKIN

PAPKIN

Tak jak v pouštích Arábie
zlatosejný Fébův hled
přináší smrt pro lilie,

takže schnou a vadnou hned,

avšak sotva smrkne se,

plodородný krápot ros

zas jim žití přinese,

nadějí jim svlaží los —

tak je sprškou živonosnou

pohled tvého do oka,

pohled na tě, krásovznosnou,

(*ukloní se*)

pro tvého zde otroka.

Už jsem vad, už jen tak tak,

když vtom spasil mě tvůj zrak.

☞ Kéž by bozi chtěli dát,

bych i já moh jedenkrát,

☞ dříve než čas mávne kosou,

být tvým sluncem, být tvou rosou.

(*Hluboce se ukloní*)

KLÁRA (*ironicky, v hluboké pokloně*)

Dostat muže k pohledání

v bojích jako v rýmování,

jistě čest je pro dívku.

Dnes však zhusta mládenec

dává k prosbě o věnec

prázdnou slovní nádivku.

Jak pak věřit tomu žáru?

PAPKIN

Což je možno nevěřit,
že miluji krásnou Kláru?
Chceš, bych odpřísáhl svůj cit?

KLÁRA

Že rád máš — vím bez přísah.
Že však stále budeš mít —
žádný slib mi nezaručí.

PAPKIN

Ach, kéž jako v hroudě hrách
v srdci mém to slůvko pučí,
až pak pevným kořenem
navěky se chytí v něm!

KLÁRA

V dávných dobách rytíř pravý
buďto už si dobyl slávy,
buď ved boje krvavé,
dřív než zjevil city své.
Pro tu, o kterou měl zájem,
sváděl turnaj za turnajem,
arénou se s kopím honil,
srážel s koní celé pluky,
a pak teprv, když se sklonil
pro odměnu z drahé ruky,
prosil, by ta bytost milá
milovat mu dovolila,
aby směl teď pro ni jen
nepřátele potírat,
dýchat, žít — i umírat...

PAPKIN

Pohleď na můj šat, mou zbroj —
bojovníka poznáš ve mně,

jenž co rytíř kdys — hoj, hoj! —
křížem krážem zběhal země...

Ó, kdyby tak tento meč,
jeho ostří, slavné kdysi,
rudou krví nabobtnalé,
na chvíli jen získal řeč,
přesvědčil by vás — k mé chvále.

(Se stále větším zápalem)

Kdekoli hrad ze skal čněl,
kde jen hřměly hlavně děl,
kde s bodáků tekla krev,
kde to blýsklo lesem šablí —
tam byl Papkin, chrabrý lev!
Božský střelec! — Tam bil ďábly!
Jek, brek, křik, ryk, kletby, steny —
milost žádá poraněný,
panna lomí rukama,
matka pláče, dítě kvílí —
vtom však mávne ruka má —
a jsou mrtví ti, co žili.

(Klára vyprskne)

Promiň mi ten zápal dravý
rytířského nadšení!
Vidíš však — mám dost už slávy,
chybí mi jen svolení
kráčet v řadě šťastných lidí,
kteří v Kláře cíl svůj vidí.

KLÁRA

Smíš.

PAPKIN *(poklekne)*

Jak živé vody doušek...

KLÁRA

Jenže napřed — léta zkoušek.
Žádám důkaz poslušnosti,
odvahy a udatenství.

PAPKIN

Ó, královnou spanilosti!
Ornamente člověčenství!
Rci: „Skoč v oheň, Papkine!“ —
Papkín v ohni zahyne.
(*Vstane*)

KLÁRA

Nemám plán tak krvavý;
chloubu rytířského stavu
plameny nám nestráví.
Žádám pouze — po svém právu —
důkaz o tvé poslušnosti,
o odvaze, o stálosti.

PAPKIN

To jen zvětší moji slávu!

KLÁRA

Poslušnost tvou dokáže mi
tříměsíční mlčení.

PAPKIN

Ani slůvko?

KLÁRA

Jako němý! —
Vytrvalost ocením,
jestli o chlebu a vodě...

PAPKIN

Probůh, jen ne příliš dlouho!

KLÁRA

Rok a šest dnů...

PAPKIN (*bolestně*)

Už jsem v hrobě!...

(*s poklonou*)

Ale i tam jsem tvým sluhou!

KLÁRA

Zdoláš-li ty zkoušky obě,
zbývá ještě odvaha:
Kdesi ve vzdáleném kraji
nebezpečné zvíře mají —
krokodýl se nazývá
ta potvora ošklivá.
Nuže, máš-li odvahu,
chci ho mít — zde na prahu.
Toužím vidět neustále
živou tuhle obludu.
Toť vše. Trvám na tom ale.
Komu se to nezdaří,
nesmí mě vést k oltáři,
toho ženou nebudu.
(*Ukloní se a odejde pravými dveřmi*)

8. výstup

PAPKIN, *později* VÁCLAV

PAPKIN (*po dlouhém mlčení*)

Krrrokodýla!
(*ironicky*)

Toť vše — milý!

U všech čertů, to je vtip!
Slechny chtějí krokodýly!
Čím víc hrůzy, tím je líp.

Dnes je módní, půvabné
všecko strašné, ohavné!
Kdysi takováhle Klárka
řekla něžně miláčkoví:
„Strašně stojím o kanárka!“
Ale dnes ti stroze poví:
„Chceš-li, abych šťastna byla,
obstarej mi — krrrokoďla!“

(Po krátké pauze)

Mlčet, půst — snad pámbu dá.

Strážce ke mně nepostaví.

Ale tahle obluda...

S tímhle ať se ďábel baví!

(Jde ke dveřím vpravo a narazí na vbthajícího Václava.)

Ach!

VÁCLAV

Co?

PAPKIN

Nic.

VÁCLAV *(hodí mu měšec)*

A mlč! Však víš!...

PAPKIN *(chytne měšec v letu)*

Vím.

(Václav odejde. — Po krátké pauze)

Vím? — Vím houby!... Zůstává? —

Odchází? — Zač rozdává?

Tolik vím, že dal mi zlato,

vím, že dobře udělal.

Nevím však, zda od číšníka

nečeká mě výprask za to.

Vím, jak zradím záletníka

za to, že chce střítet z flinty.

Nevím však — a to mě leká —
zda mě za ty všechny finty
číšník šavlí nerozseká.

Vím i nevím! — Sper to ďas!

Kulka tu — tam šavle zas...

Správně to však řek pan Benet:

(Vyhodí měšec do vzduchu)

Beatus, qui tenet.

9. výstup

PAPKIN, ČÍŠNÍK z prostředních dveří

ČÍŠNÍK

Nuže, pane, blahopřej mi!

S patřičnými poctami!

Už jsem vyhrál! Úspěch zřejmý:

Vdova slovo dala mi.

PAPKIN

Co to stálo, nejlépe vím.

Hle — zas úspěch Papkina!

ČÍŠNÍK

Páni! Já se z něho zjevím!

Zase žvanit začíná!

(Ohlédne se)

Prý on! — To já vyhlíd chvíli

— jak bychom se domluvili.

Ona na mne takhle očkem,

a já k ní hned, něžně, bočkem —

Ona ovšem — ciráty:

semhle támhle, kdesi cosi

— a já nic, jen koukám, aby

blíže byly naše nosy.
Blfž a blfž... a náhle — mlask!...
(*Dobromyslně*)

Do ní jak by bičem prásk!
Zrudla jako růže květ —
a mně koncept tak se splet,
že jsem skočil horempádem
a chtěl jsem se ztratit zadem.
Jenže ona — tentocpane! —
na mne, prý „Stůj, Matěji!
Nechť se tvoje vůle stane.
Stolníková přijme ji.

Tu máš prsten. — Bůh nám přej!“

PAPKIN

To je toho! A já myslil...

číšník (*zlostně*)

Na jazyk si pozor dej!
Nebo...

(*Ukáže na dveře*)

PAPKIN

Pořád jsi tak prudký...

Jen si představ naše pŕtky,
nemít já krev chladnější. —
Jsou však věci vážnější,
o těch mluvm.

číšník

Radil bych!

PAPKIN

Onen mladík odnaproti,
co jsem ho tak rázně zkrotil,
s žádostí se obrací
na tvém statku o práci.

Věrný, snaživý prý bude...

Jenže...

(*tajněstkářsky*)

...povídá se všude,
že se moc rád kouká na dno.

číšník

Ať se kouká nebo ne,
práci pro něj nemám žádnou.
Nebudu přec drobty sbírat,
co Mlčkovi z vousů spadnou!...
Leda, že by se chtěl vzpírat,
stůj co stůj ho zadržet —
pak ho přijmu, natruc přijmu.

Co on na to, poznáš hned,

jinak totiž zatopím mu.

Pro tu rvačku — sakrablé! —

pro tu zeď má taký vztek,
že chce k soudu, zemánek...

A to raděj na šable!

Půjdeš tedy, tentocpane,
ve čtyři ať s mečem stane
v lese u dvojité břízy.

(*Pro sebe*)

Až mu utnu jedno ucho,
snad s tím zbylým odtud zmizí!

PAPKIN

A co napsat mu?...

číšník

Chraň bůh!

Tam musí být fištrón, šfáva,
pohotovost, bystrá hlava.

PAPKIN

Jenže mě teď po nemoci
hlava bolí ve dne v noci,
zhloup jsem nějak...

ČÍŠNÍK

Vidím.

PAPKIN

Nuže...

ČÍŠNÍK

Vytáčet se nepomůže.

PAPKIN

Nezatracuj přec mou duši,
neposílej mě tam radši!
Než mu stačš utnout uši,
on Papkina pomrzačí.
Sám jsi přece ráno řek:
„Jít tam? — To je ošemetné.
Otráví mě, hlavu setne!“

ČÍŠNÍK

On a trávit? — Nikdy ne!

PAPKIN (*nepřesvědčivě*)

Jenže...

ČÍŠNÍK

Jdi, jdi, Papkine,
to si nedovolí přeci.

PAPKIN

Ech! Čert nikdy nespí.

ČÍŠNÍK

Kecy!

PAPKIN (*naznačil vřesent*)

A co, když mě?...

ČÍŠNÍK (*zahrozí*)

Ať jen zkusí!

Roztrhnu ho na dva kusy!

PAPKIN

To mi čerta pomůže,
když už budu na šňůře.

ČÍŠNÍK (*pohládí ho*)

Za uchem moc neškrab se:
však to poznáš na kapse!

(*Políbí ho na čelo a odejde levými dveřmi; Papkin,
šklebě se a kroutě hlavou, odejde středními*)

III. DĚJSTVÍ

Pokoj u notáře.

1. výstup
NOTÁŘ, ZEDNÍCI

(Notář sedí u stolku a píše. — U dveří stojí dva zedníci)

NOTÁŘ

A jen směle, mistře! — Spolu
zapíšem to v protokolu,
Takováhle rvačka dnes,
to je dárek od nebes:
Každá ždercha bude sypat...
Vždyť vás bili — jasný případ.

ZEDNÍK

Že by zrovna...

NOTÁŘ

Ale bili,

mistříčku!

ZEDNÍK

No — těžko říc'...

NOTÁŘ

Chtěli jste snad dostat víc?
Mlátili vás, jistá věc!

ZEDNÍK

Sem tam nákej štouchanec.

DRUHÝ ZEDNÍK

Komu k soudu s tím se chce!

NOTÁŘ

Kdo však štouchá — nelechce?

ZEDNÍK

Inu, pravda...

NOTÁŘ

Tedy bije.

ZEDNÍK

Inu, ano...

NOTÁŘ

Komu kyje
počítají kosti v hřbetě,
ten je bit — to napadne tě?!
A kdo byl bit, ten je zbitý?

Ne?

ZEDNÍK

Ba, pravda ve všem všude:
Ten je zbitý.

NOTÁŘ

Tedy bili;
to je jasné, moji milí.

ZEDNÍK

Nějak tak to asi bude.

NOTÁŘ *(když to napsal)*

Poranili?

ZEDNÍK

Ani nápad!

NOTÁŘ

Ne, srdénko?

ZEDNÍK

Kdepak!

NOTÁŘ

Šrám?

Škrábnutí? — Nic?!...

ZEDNÍK (*dohovořiv se s druhým*)

Snad sem tam.

NOTÁŘ

A škrábnutí, račte chápat,
to je vlastně malá rána.

ZEDNÍK

Pravda.

NOTÁŘ

Malá — veliká —
zkrátka rána všeliká.
Odkud máš ji?

ZEDNÍK

Inu... z toho...

NOTÁŘ

...poranění.

ZEDNÍK

Zřejmě ano.

NOTÁŘ

Ten, kdo tedy chodí s ranou,
ten má tělo poraněné.
A že rána je i šrám,
můžem klidně napsat tam,
že jste oba zranění
a tím chleba zbaveni.

ZEDNÍK

To zas tedy...

NOTÁŘ

Ale ano,
kamaráde! Proč ty divy?

Já ti nedám ani skývy!

(*Píše*)

Nuže tedy: Zranění
a tím chleba zbaveni...

S matkou... ženou... čtyřmi dětmi...

ZEDNÍK

Nemám děti.

DRUHÝ ZEDNÍK

Nemám ženy.

NOTÁŘ

Že nemáte? — Což to vadí?

Můžete mít — jste přec mladí!

ZEDNÍK

Hm!

DRUHÝ ZEDNÍK

Bať!

NOTÁŘ (*dopsal*)

Spis je dokončený.

Zbývá ještě dosvědčit,
že i život chtěl mi vzít...
Všimli jste si: ve vzteku
na mne střílel.

ZEDNÍK

Neviděl jsem.

NOTÁŘ

Žádal pušku.

DRUHÝ ZEDNÍK

Neslyšel jsem.

ZEDNÍK

Pravda, volal: „Kulovnici!“
Chtěl však srazit makovici.

NOTÁŘ

Makovici... makovici!...
No — to vlastně stačit bude;
na to najdu svědky všude,
každý dosvědčí to rád...
A teď pojďte — blíže, blíž —
sem se křížkem podepsat:
Michal Kafar — trochu níž!
Dobře... Matěj Máček... Ták!
Ty dva křížky, to je jmění!
A číšníka trefí šlak.

ZEDNÍK

Pěkně prosím — ještě chvíli...
Zaplaceno všechno není...

NOTÁŘ

Vše vám číšník zaplatí.

ZEDNÍK

Tak jsme si to nesmluvili.

NOTÁŘ

Nikdo z vás nic neztratí!

ZEDNÍK

Kde jsem dělal...

NOTÁŘ (*strká oba ke dveřím*)

Sbohem! Pa, pá!

Než sem na vás pošlu chlapa!

ZEDNÍK

.. tam chci taky výplatu!

NOTÁŘ (*tlačí je ze dveří*)

Jdi, srdénko — než tě praštm!

ZEDNÍK (*ve dveřích*)

Ale přece...

NOTÁŘ (*zavírá dveře*)

Buďte zdraví,
dobří lidé, buďte zdraví!
(*Vrátí se ode dveří*)
Byť to čapku mělo stát,
ale číšník půjde ztad.
Může pak na volské kůži
o té věci soudům psát!
Jsou-li přesné však mé zprávy,
že se vdova snoubí s ním,
pak ho tím, čím srdce baví,
nejbolestněj poráním!

2. výstup

NOTÁŘ, VÁCLAV

NOTÁŘ

Právě včas jdeš, milý synu,
k otcovskému hovoru.
(*Posadí se a pokyne i synovi, aby si sedl*)
Z nejednoho tvého činu
došel jsem už k názoru,
že jdeš s myslí poslušnou
osvědčenou cestou mou,
že zlé rady, špatný příklad
nemohou tě nikdy zviklat.
To mě plní radostí;
quandoquidem takřka v hrobě,
žiji dneska už jen v tobě.
(*Osušuje si slzy*)
Všecky rány, hořkosti,

jež mi osud nakládá tu,
přenechávám — k dobru tvému —
nejvyššímu majestátu.
Štěstí stvořit pro syna,
to je dnes má jediná
aspirace na té zemi.

VÁCLAV

Důkaz lásky otcovy,
i když vzácný, drahý je mi.

NOTÁŘ

Jenom tys má naděje,
svět mi ji však nepřaje.
Mezi nás chce vrazit klín,
chce se těšit smutkem mým,
ďábel, satan chce tě zmást,
tvému mládí strojí past.

VÁCLAV

Nerozumím...

NOTÁŘ

Nerozumíš?

A co Klára?!

VÁCLAV

Ctnostná! Vím.

Tu zbožňovat...

NOTÁŘ

...tajně umíš!

VÁCLAV

Bylo-li to tajemstvím,
pak jen proto, že jsem dříve
smířit chtěl dva soky divé.

NOTÁŘ

Mne s číšníkem? — Bůh to ví,

že jsem k tomu hotový,
vždyť jsem bohobojný muž!

VÁCLAV

Dovol tedy, abych s Klárou...

NOTÁŘ

O tom ani slova už! —
Já jsem klidás každým coulem,
ale on je prudina!

VÁCLAV

Je snad Klárka tomu vinna,
že je strýček potřeštěný?!

NOTÁŘ

Vinna nebo nevinná —
zasloužíš si jiné ženy!
A — srdénko — bude jiná!

VÁCLAV

To je tvrdý rozsudek!

NOTÁŘ

Zůstane však, jak jsem řekl!

VÁCLAV

Vždyť mé štěstí, pokud vím,
je ti cílem jediným.

NOTÁŘ

Bůh to ví!

VÁCLAV

Já mám ji rád.

NOTÁŘ (*s úsměvem*)

Zdání!

VÁCLAV

Spíš bych mrtev padl...

NOTÁŘ

Toho bych se nelekal.

VÁCLAV

Přísahám!...

NOTÁŘ (*přísně*)

Dost! Nemluv dál!

(*Sladce*).

Snášej osud odevzdaně.

Nechť se děje vůle Páně!

Leč, srdénko, kam se tady

poděly tvé dávné spády?

Mlčíš?... Cože?...

(*Ironicky*) K nevíře,

co vše ví ten starý, že?!

VÁCLAV

V mládí... možná...

NOTÁŘ

Quondam byla

stolníková přec ta milá,

zbožňovaná, jediná...

Teď je vedle, u sousedů...

VÁCLAV (*překotně*)

Dala ruku číšníkovi...

NOTÁŘ

Tomu věřit nedovedu,

dokud sama neodpoví.

VÁCLAV

Neodpoví? Stolníková?

NOTÁŘ

Ztratil jsem s ní dvě tři slova —

nu, a pokud soudit mohu,

přijme ruku syna mého.

VÁCLAV

Syn však její nepřijme.

NOTÁŘ

Syna — díky pánu bohu! —

vzorného mám, poslušného! —

Dal jsem smlouvu sepsati.

Podle ní, kdo zruší slib,

ten sto tisíc zaplatí.

VÁCLAV

Štěstí své si cením líp.

NOTÁŘ

Štěstím nyní ona ti je.

VÁCLAV

To spíš hrob mou bolest skryje!...

Leč i číšník ještě žije;

ten i zabít troufne si.

NOTÁŘ (*flegmaticky jako vždycky*)

Tak ho tedy pověš!...

Nechť se děje vůle Páně!

Podrob se jí odevzdaně!

VÁCLAV

Otče!

NOTÁŘ!

Synu!

VÁCLAV

Ostrý nůž

vrážíš k srdci syna svého.

NOTÁŘ

Není zlého bez dobrého.

VÁCLAV

Změň svůj rozkaz!

NOTÁŘ

Nelze už!

VÁCLAV (*vrhne se mu k nohám*)

Slitování!

NOTÁŘ

Získals je:

Hleď, já pláči.

VÁCLAV (*vstane*)

Doufat — smím?...

NOTÁŘ

Ne, srdénko, nelze už!

VÁCLAV

Ze zoufalství zešlím!

NOTÁŘ

Hleď, já pláči. — Ustaň! Dost!...

Ctnost je, synu, jako most,

jako zrno, které žádá...

(*Václav odejde. — Po krátké pauze*)

Hlava ještě sakra mladá!

3. výstup

NOTÁŘ

Jaký rapl ji to chyt?!

Bohatá je, tvář má mladou

— a chce si tu trosku vzít.

Tady stojím před záhadou.

Ale pochybností není,

že si muže ráda změní.

(*Narovnává se.*)

Pravda, vášně zná i stáří,

líp se to však mladým daří.

Jenže číšník, až se doví,

že má vypálený frak...

hrůza myslet!... Ale kdoví —

třeba ho i trefí šlak...

Nu, jak vždycky vůli Paně

podrobme se odevzdaně!

4. výstup

NOTÁŘ, PAKKIN

PAKKIN (*ustrášeně se souká dovnitř*)

Mohu vstoupit?

NOTÁŘ

Rač jen dál.

PAKKIN (*s hlubokou poklonou, nesměle*)

Jestli neklame mě cit,

osud mi to štěstí dal,

že tu stojím před tváří

a že smím se poklonit

pánu domu, notáři?

NOTÁŘ (*pokorně*)

Ponížený sluha, pane.

A teď dovol mně se ptát,

koho mám čest uvítat?

PAKKIN (*po straně*)

Pokorný je, až to svrbí;

pořád se jen klaní, hrbí...

Zbytečně se piplám s ním.

(*Odváží se*)

Papkin jsem.

(*Notář mu s poklonou ukáže na židli stojící uprostřed.*)

Papkin si pozorně prohlíží notáře, který jako vždy stojí

nepohnutě na místě, ruce založeny na prsou. Papkin pokračuje po straně)

Jak dojem mám,
stačím na tu papěru.

(Nahlas, narovnáva je se na židli)

Papkin jsem, lev severu,
slavný rytíř, rotmistr —

(Ukáže s gestem na řádové stužky)

Tohle vše jsem získal sám...

Moudrý v radě, skvělý v poli,
v každé bitvě duší, solí. —

Zná mě Turek, zná mě Švéd,
Španěl, Ital jak by smet —

všichni poznali mé kopí,
jehož když ta dlaň se chopí...

Zkrátka, nenajdeš, kdo nevzpomíná
s hrůzou, s úctou na Papkina. —

A teď, bráško, nalej vína!

NOTÁŘ *(po krátkém zaváhání po straně)*

Nemo sapiens, nisi patiens.

*(Vytáhne z podstolní láhev, podívá se proti světlu, nalije
čtíšku a podá Papkinovi, který zatím pokračuje)*

PAPKIN *(po straně)*

Zemánek má nahnáno!

Je z těch řečí celý cvok!

A mně z toho kouká lok.

(Nasadí si klobouk. Pije)

Slabé!

(Pije)

Brynda!

(Pije)

NOTÁŘ *(po straně)*

Troufá si!

PAPKIN

Brr! Fuj! Břečka jakási!

Nemáš lepší, jinačí?

NOTÁŘ

Odpust — peněz nestačí.

PAPKIN

Tu ji máš — tu naši šlechtu!

(Pohrdavě:)

Na vsi sedí, seje, pleje,

křičí, kaje, fňuká, sténá,

ale víno — na to nemá.

(Přistoupí ke stolku a nalije si.

Notář ho bez hnutí sleduje očima)

A když přece — dá ti břechtů,

odpornou jak vývar z nehtů.

A pak prosí celej malej:

„Odpust!“ — Nepros, nekňuč, kmáne,

raděj lepšího mi nalej!

NOTÁŘ

Ale přece, vzácný pane...

PAPKIN *(pije)*

Kalné, trpké, s pachutí —

brynda, utrejch, řeknu ti!

NOTÁŘ *(po straně)*

Trpělivost, moje dlaně!

Nechť se děje vůle Páně!

PAPKIN

Přijď jen ke mně do sklepů:

Stovku vín mám na čepu,

dvě stě sudů s nápojem!

Najdeš-li to ještě někde,
dám ti koně s postrojem.

NOTÁŘ (*s poklonou*)

Smím se optat, pane drahý:
Příčina snad nějaká
nutí překročit mé prahy
tak slavného vojáka?

PAPKIN (*rozvalený na židli u stolku*)

Rád bys věděl?

NOTÁŘ

Jestli smím...

PAPKIN

Tak já ti to prozradím:
Jdu od velmožného pána,
od číšníka Prudkěviče,
na kterém si dneska zrána
vybýjely nízké chtíče
tvoje hordy zdivočelé,
hodny zřejmě velitele.

NOTÁŘ

Mluv přec hlasem trochu tišším.
Já, tvůj sluha, dobře slyším.

PAPKIN

Mluvím, jak chci. Nemáš práva...

NOTÁŘ

Jenomže mě bolí hlava.

PAPKIN (*ještě hlasitěji*)

Že někoho v uších loupe,
že ho bolí v hlavě hloupé,
proto nezmění přec lev
svůj řev na slavičí zpěv.

NOTÁŘ (*sladce*)

Jenže já mám taky lidi,
dám tě oknem vyhodit.

(*Papkin při těch slovech pomalu vstává a smeká*)

Dost hluboko je tu zem.

PAPKIN

Ach ne! Nač?

NOTÁŘ

Hej, chlapi! Sem!

PAPKIN

Neobtěžuj se, nech být!

NOTÁŘ

Nebudou se s tebou párat!

(*K čeledi*)

Čtyři stůjte přede dveřmi!

PAPKIN

Ale načpak tolik parád!
Není třeba, pane, věř mi.

NOTÁŘ

Tak, a teď tě poslouchám.

(*Posadí ho téměř násilím*)

Jen se posaď, pane, rač.

(*Sedne si proti němu, docela blízko*)

Nuže, co tě vede k nám?

(*Nespouští z Papkina oči*)

PAPKIN

Jsi moc prudký, přísámbůh!

Nebyl bych to věru řek,
že tak citlivý máš sluch;
promiň, jestli mimoděk
hlasitější slůvko povím.

NOTÁŘ

Kdypak se už něco dovím?

PAPKIN (*velmi tiše*)

Užuž. — Číšník velmi prosí...

NOTÁŘ

He?

PAPKIN

Víc nahlas?

(*Po notářově přitakání pokračuje*)

Číšník prosí...

Totíž... říkal... kdesi cosi,
že... chce skončit... skončit, ano...
skončit hádku, co tu ráno...

(*Nemůže se vyhnout notářovu pohledu a zamotává se víc a více*)

tak jest, správně, co tu ráno...
hádku totiž... všichni vědí...
že je... že když... mezi nimi...

(*Odvrátí se; po straně*)

Z jeho očí ďábel hledí,
celý jazyk dřevění mi!

NOTÁŘ

Nerozumím — je mi líto.

Máš to nějak pomotané.

PAPKIN (*vstane*)

On ten... ono... promiň mi to...

víno silné bylo, pane...

v řečech nejsem cvičený...

(*Tišeji*)

Ti čtyři tam ještě stojí?

NOTÁŘ

Zkrátka: souseď vážený
ode mne chce tedy co?

PAPKIN

Posel se však trošku...

NOTÁŘ (*dokončí za něj*)

... bojí.

Srdénko, jen klid, jen klid!

PAPKIN

Nuže, Papkin prosbu nese,
zda bys ráčil ve čtyři
ke dvojité břízce v lese
se šavlí se dostavit.

NOTÁŘ (*ironicky*)

On se, stařík, ještě cítí!

PAPKIN

Ba, to každý dosvědčí ti,
jak svou šavlí pádně kosí!
Všichni tu už byli bití,
spouště lidí nabil nosy —
zbývá už jen...

NOTÁŘ

Tišeji!

PAPKIN (*ohlédne se na dveře*)

Pravda! Nuže tišeji.

Přednáším, oč pán můj prosí;
přidávám i prosbu svou
o odpověď zřetelnou.

NOTÁŘ

Napíšu ji v dopise.

Jedno mi však neladí:
vždyť on zítra žení se?

PAPKIN

Tamto tomu nevadí!
Ráno prsten — vpůlden šavle —
večer číše — v noci...

NOTÁŘ (*sladce*)

Tiše!

PAPKIN

Pravda — tiše...
(*Po straně*)

Čerte, dáble!

Nežli k němu, to bych spíše
do pekel šel se vzkázáním.

NOTÁŘ (*ironicky*)

A co ona? Blázní za ním?

PAPKIN

Tříkrát denně do mdlob padá,
tak šíleně má ho ráda!
Však on číšník taky plane,
dotkneš se ho, celý pálí.
Pár to bude dokonalý,
věrně splní slovo dané.
Na to vsadím hlavu, pane!

5. výstup

NOTÁŘ, PAPKIN, STOLNÍKOVÁ

STOLNÍKOVÁ

Notáři můj, tady jsem!
Přesně podle tvého přání.
Budiž ti to důkazem,
že jsem změnila své plány.

Úvahami a tím vším
času jsem moc neztratila,
nikdy mnoho nemyslím,
poznáš mě však podle dřla.
Číšníkovi o tom říkat?
Loučit se a plakat, vzlykat?
To je výkon nudný, dlouhý.
Podepsala jsem tvé smlouvy,
nu, a v mžiku mě tu máš. —
(*Odevzdá notáři složený list papíru*)
Tobě jeden exemplář,
a mně druhý zůstane. —
Teď, když je vše sjednané
přesně tak, jak napsal jsi tam, —
jako snacha tvá tě vítám.

NOTÁŘ

Nesmírná čest na mne splývá,
paní vzácná, milostivá,
a Štěstěna v zlaté návě
pro mne plachty napjala,
když jsi ty tak přelaskavě
ve svém srdci přijala
ponížené prosby mé.
Ano, vzácná, milostivá,
nesmírná čest na mne splývá,
cti však zkusí ještě více
mého štěpu odnože,
neboť ty chceš podělit se
se synem mým o lože.
Snad mi dovoleno bude
na svém kousku země chudě
přivítat to slunce nové,

ujistit je přízní svou
i svou úctou nezměrnou
a jak sluhaⁿ poníženy
padnout k nohám vzácné ženy.
(*Líbá jí ruku*)

PAPKIN (*po straně*)

Hrome! Nová chytačka!
Vyfouk ženu číšníkovi
a žení s ní synáčka!
No! Až se to číšník doví!
Jako veš ho rozmačká!

STOLNÍKOVÁ

Nemysli však, notáři,
že to z touhy po změně
s Václavem chci k oltáři;
Václava jsem dávno znala,
a moc dobře — nač to krýt.
Ano, pane, milovala —
a on vracel mi můj cit.

PAPKIN (*luskne na prstech*)

Tudy na to!

STOLNÍKOVÁ

Co to značí?!

Papkin?...

PAPKIN

Ano, Papkin čeká,
až jej paní spatřit ráčí.

STOLNÍKOVÁ (*k notáři*)

A ty trpíš toho — reka?

(*k Papkinovi*)

Jdi mi z očí!

PAPKIN (*překotně*)

Už jdu!

NOTÁŘ

Sed!

PAPKIN

K službám!

NOTÁŘ

Přece odpověď!...

STOLNÍKOVÁ

To ta huba nemáchaná
na mně, slabé, něžné ženě,
vymámila slovo zrána.

PAPKIN

Já?

STOLNÍKOVÁ

A nedojít k té změně,
vdala bych se za tyрана.

PAPKIN (*pro sebe*)

Nešťastný den!

NOTÁŘ (*k stolníkové*)

Vůle Páně! —

Podrobme se odevzdaně!

Teď však — podle mojí rady —

jestli číšník nemá zdání

o změně, k níž došlo tady,

i když mu to pší v psaní,

bude líp, když také z tvých úst

Papkin vzkazy uslyší

o tom, co je v dopise.

PAPKIN (*po straně*)

Zahubit mě snaží se!

NOTÁŘ

Já teď dopis napíši,
a ty zatím promluv s ním.
(*Odejde*)

6. výstup
STOLNÍKOVÁ, PAPKIN

PAPKIN (*provází notáře očima*)

Paní, co to?! Bdím, či sním?
Jak jen se svým svědomím?...

NOTÁŘ (*vstrčí hlavu do dveří*)

Tiše prosím!

PAPKIN

Ach tak, tiše!

(*Po straně*)

Dábel! Všecko musí slyšet!

(*Tiše k stolníkové*)

Co to děláš?! Tvoji vinou,
pohleď, paní, všichni zhynou!

Copak neznáš číšníka?

On — a taká potupa!

Smrt sem vnese ve svém bolu,

stěny krví postříká,

všecko vám tu rozdupá!

Proboha! Pojď, prchnem spolu!

(*Ohlíží se a táhne stolníkovou stále více stranou*)

Nevíš to, leč — pámbu s námi! —

dostala ses do lví jámy!...

Tiše!... Kdyby ne ta dlaň,

silná, strašná jako saň,

už by s tebou... Bůh nás chraň!...

Rychle pryč! Pryč, dokud čas!

STOLNÍKOVÁ (*vytrhne se mu*)

Cesta volná!

PAPKIN

Kdepak! Není.

Čtyři jsou tam.

STOLNÍKOVÁ

Dříve vzkaz

předám ti však pro číšníka:

Vyřiď mu mé pozdravení,

nu, a pak mu vyprávěj,

jak mé srdce žalem vzlyká,

že tak náhle ztrácím jej.

Ať mě v hněvu nehaní!...

PAPKIN

Tlachy! Žvásty! Ne, paní!

To ode mne nedozví se!

7. výstup

STOLNÍKOVÁ, PAPKIN, NOTÁŘ

NOTÁŘ

Tiše, probůh!...

PAPKIN

Ach tak, tiše!

NOTÁŘ

Zde je dopis pro souseda.

PAPKIN

Pochvalu mi za to nedá.

NOTÁŘ

Sbohem.

PAPKIN (*klaní se*)

Papkin k nožkám padá,
za přijetí vzdává dík.
(*Poklony a ceremonie až do konce výstupu*)

NOTÁŘ

Není zač.

PAPKIN

Ó ano, je!

NOTÁŘ (*vyprovázeje ho ke dveřím*)

Ponížený služebník.

PAPKIN

Rač se vrátit.

NOTÁŘ

Mrav tak žádá.

PAPKIN

Ach!

NOTÁŘ

Kde je ta čeládka?

(*Dveře se otevřou a objeví se v nich čtyři chlapi*)

PAPKIN

Nač ty ceremonie!!...

NOTÁŘ (*k pacholkům*)

Ten pán cestu nezná ztad.

PAPKIN

Díky! — Sám bych trefil snad...

NOTÁŘ

Dva ho veďte!... A vzít hůl,
by si nohu nevymknul!

PAPKIN

Přespříliš poct! — Díky za ně!...

(*Jak je v předklonu, skočí jedním skokem do dveří.
Dveře se zavřou; je slyšet rachot, jako když se někdo
řítí se schodů. — Stolníková postoupí k notáři*)

NOTÁŘ (*vraceje se ode dveří*)

Nechť se děje vůle Páně!

Snášejme ji odevzdaně!

IV. DĚJSTVÍ

Sál v číšnickově domě. Kromě bočních dveří ještě jedny větší vpravo v pozadí, které vedou do kaple. — Po obou stranách stoly; na stole vpravo kalamář a psací potřeby, láhev a několik číšek. — V pozadí přibíjejí lidé girlandy.

1. výstup

ČÍŠNÍK, ŠMAJDALSKÝ

Po zvednutí opony stojí Šmajdalský u sedícího číšníka, v rukou dvě karabely (lehké zakřivené šavle); třetí šavli si číšník prohlíží během prvních veršů. — V pozadí Švihalský a Perlička.

ČÍŠNÍK (*v ruce karabelu*)

Švihalský! Čas utíká!
Rychle sedlat vraníka
a jak vítr po sousedech
splnit přesně rozkaz můj!
Potříkrát jim opakuj,
že já, ženich, všechny, v celku,
zvu je zítra na veselku.
Rozumíš? — A švihej! Zchytra!
(*Švihalský odejde. — Po krátké pauze*)
Perličko! — A ty mi zítra
příliš netrub do baňky,
sice poznáš postraňky!
Ať je všecko na poklonu!
Nelituj mi, tentocpane,

skořice a estragonu!
Ať to voní na sto honů!
Máš dost květu, tymiánu?
Šafránu a badiánu?
Nezapomněls na smetanu?
Hosté musí blahem zpívat!

PERLIČKA

Jaký, prosím, monogram
do prostředka stolu dám?

ČÍŠNÍK

MH — HM — Matěj, Hana;
nad tím srdce, dole „vivat“.
Ať je ve všem vkus a vtip!

PERLIČKA

Všecko bude!

ČÍŠNÍK

A teď syp!

(*Po krátké pauze, prohlížeje si šavli*)
Papkin nějak nejde... Inu,
notář je jak liška v jámě,
vykouřit ho, to dá dřinu;
jenže bude krátký na mě,
bude-li chtít, tentocpane,
dělat mi s tím dlouhé štráchy.

ŠMAJDALSKÝ

To tak vždycky, vážně, pane;
Kdo jde s tebou na šavle,
už se předem drbe strachy.

ČÍŠNÍK (*podá mu šavli a vezme si druhou*)

Bať, jsou strašně lechtiví
tihle pánci od soudů.
Foukne vítr — a je zle.

ŠMAJDALSKÝ

Tohle o nich každý ví.

ČÍŠNÍK (*tasí šavli*)

Heledme se! Paní Barská!

U Podhajců, u Slonima,

v Berdyčevě, u Lomaz

dobře, mrška, posloužila!

Jenže to byl jiný čas!

Mládež, ač se dobře bila,

od starších, jak to má být,

nechala si poradit.

Ale teď — však víte všici:

vejce chce být nad slepici.

(*Po krátké pauze*)

Dobrá ocel, pružná, tenká...

Lepší je však damascénka.

(*Vymění šavle*)

To je holka do tance! —

Nejednoho poslance

vykřesala z kandidáta,

(*Seká šavlí do vzduchu*)

nejednomu za ucho

zapsala ta slova zlatá:

(*Čte průpovídku, vyrytou na šavli*)

„Když se blýsknu nad hlavou,

bohu poruč duši svou!“

2. výstup

ČÍŠNÍK, PAPKIN

(*Šmajdalský pomohl číšníkovi opásat se šavlí a odejde vlevo*)

ČÍŠNÍK

Že jdeš!

PAPKIN (*Klobouk furiantsky na stranu, ale oděv a vlasy
poněkud v nepořádku*)

Probůh, rychle sklínku!

Tak mi vyschlo od křiku.

(*Nalije si a pije*)

Má ode mne upomínku!

Otek, jak by včela bodla!

ČÍŠNÍK

A teď mi tu plavat hodlá!

PAPKIN

Ten má páru, číšníku!

A je čertem podšitý!

Taktak, že jsem netasil,

už by ležel zabitý.

Jenže jsem se trochu bál

— znáš mě přece dobře, že —

vždyť bych ho byl rozsekal!

ČÍŠNÍK

Jak ten lotr pořád lže!

Na notáře jsem se tázal!

PAPKIN

Přivítal mě, sedět kázal,

nalil vínka — tokaj!...

ČÍŠNÍK (*jako by pro sebe*)

Zřejmě

otrávené...

PAPKIN Cože?! Jak?!

ČÍŠNÍK

I nic.

PAPKIN

Ale...

ČÍŠNÍK

A co dál?

PAPKIN

Otrávené?

ČÍŠNÍK

Vždyť on je to,

tentocpane, darebák!

PAPKIN (*drží se za břicho*)

Stejně jaksi... divně... je mi.

ČÍŠNÍK

A co výzvě povídal?

Přijal?

(*Mlčení*)

Copak? Hluchoněmý?

(*Papkin, ustrašen a úžasný, nedívá se na něj, podá mu dopis*)

Aha! On ti dopis dal.

(*Čte*)

Co, co, co, co!

(*Rychle*) Co, co, co?!

(*Strašně rozrušen se blíží k Papkinovi a při každém kroku vykřikne „Co?“, jako by nemohl najít slova. — Papkin couvá až za stůl vlevo*)

Co, co, co, co?

PAPKIN

To, to, to...

ČÍŠNÍK

Stolníková...

PAPKIN (*plaktivě dokončí*)

...zradila.

ČÍŠNÍK

S notářem...

PAPKIN (*jako předtím*)

...se spolčila.

ČÍŠNÍK

S notářem... a teď... teď hodlá...

hodlá vdát se...

PAPKIN (*truchlivě*) ...za Václava.

ČÍŠNÍK

A tys mlčel, můro podlá!...

Ale teď to vezmu zkrátka!...

Ó, ty zrádná, přelétavá!

Takhle mít tě, mrcho hladká,

v rukou jako tenhle cár...

(*Mačká dopis*)

PAPKIN (*po straně*)

No, to by byl pěkný pár!

ČÍŠNÍK

... už bys byla na cucky!

Jenže škoda ztrácet čas;

muziku jim sehnat musíš

na svatební hodokvas.

Ta jim zahrá čardáše!

Budou skákat jako rtuť!

Hnedle chlapa přejde chuť

foukat pánům do kaše!

Hola, hoši! Všichni k bráně!

Tentocpane! — Za mnou! Na ně!

(*Odejde prostředními dveřmi*)

3. výstup

PAPKIN, *pak* ŠMAJDALSKÝ

PAPKIN (*dlouho mlčí, šklebí se, ohmatává si břicho*)

Bolí... och!... Ej!... Pálí... ach!

To to víno! Utrejch! Fuj!

Ničemník jsi! Sprostý vrah!

Hle, jak ničíš ten květ pěkný!

(*Šmajdalský vejde levými dveřmi*)

Šmajdálčku drahý můj,

je to vůbec možné? Řekni!...

ŠMAJDALSKÝ

A co — možné?

PAPKIN

Že ten had,

čert, co vlezl do notáře,

do vína moh jedu dát?

ŠMAJDALSKÝ

Kdybys neplet!

PAPKIN

Myslíš?

ŠMAJDALSKÝ

Baže!

Kdo by z toho něco měl,

tenhle bídný život brát?!

PAPKIN

Tak to tedy není nic?

ŠMAJDALSKÝ

Kdepak!

PAPKIN

Číšník říkal přec...

ŠMAJDALSKÝ

Ááá, to je pak jiná věc!...

Pán ví jistě mnohem víc;

ten ví vůbec všechno všude,

ví, co je, co bylo, bude...

Otrávil tě?!... Prosím!... Lotr!

PAPKIN

Jakou bys mi ty dal radu?

Co mám dělat v tomhle pádu?

ŠMAJDALSKÝ

Mhm!

(*šňupne*)

Měl by se volat kněz.

(*Odecházeje prostředními dveřmi*)

Podívejme! Jaký lotr!

4. výstup

PAPKIN (*vrhne se na židli*)

Umřít! Proboha! A dnes!

(*Po krátké pauze*)

No jo! Kam jsem rozum dal!

Já naň řvu a házím bláto —

a on vínko má dát za to!

A jak spěchal — vzpomeň, brášku! —

když mi nabízel tu flašku,

když do sklenky naléval!...

A já, blázen, lil si dál!...

Teď je amen, vypils jed.

Konec. — Teď abych si sed

a sepsal svůj testament...

(*S nepřehnaným pláčem*)
Potom pohřeb zaplatím
— zas vydání — hromská práce! —
a — requiescat in pace!
(*Ottraje si co chvíli oči, nějakou dobu píše*)

5. výstup
PAPKIN, ČÍŠNÍK, ŠMAJDALSKÝ

ČÍŠNÍK

Ne tak! Bubliny a dým!
Jinou pomstu vymyslím!
Nebude to snadná věc
notářovi lapit syna,
ale mám naň dobrou klec!
Nu a tatík? — Spral ho kat!
Nač naň myslit!...
(*K Papkinovi*)

Pust! Chci psát.

PAPKIN

Já tu píšu závěť, pane.

ČÍŠNÍK

Který osel tě to trk?!
Že tě pošlu do blázince!

PAPKIN (*vstává*)

Opravdu?
(*Pro sebe*)

Nic nedostane!

(*Přestěhuje se ke stolu vlevo*)

ČÍŠNÍK (*Šmajdalskému*)

Sem si sedni, namoč brk
a piš — tady, v téhle lince.

ŠMAJDALSKÝ

Jenže — nemám v psaní cvik.

ČÍŠNÍK

Však to má být ženská ruka.
Krk dám, že ho čapnu, kluka!
A bude klid!

ŠMAJDALSKÝ (*sedne si bokem k hledišti, proti číšníkovi,
a nasazuje si brýle*)

Bohudík!

ČÍŠNÍK

A ten dopis tak mi piš
jak by Klára Václavovi...

ŠMAJDALSKÝ

Jenže...

ČÍŠNÍK

Co zas?!

ŠMAJDALSKÝ

Nemyslíš,

že to Klárku ponižuje?

ČÍŠNÍK

Teď zas on mi tady žvastá!
Namoč pero, piš — a basta!

(*Šmajdalský si prkenně sedne na okraj židle a namočí
pero. Papkin po celou tu dobu píše. Tu a tam vstane,
projde se kousek, jde si namočit pero ke stolu, u něhož sedí
číšník, a znovu si sedne. Ještě stále pláče, ale nepřehnaně*)

ČÍŠNÍK (*po krátkém uvažování*)

Jenže vzbudit tohle zdání,
to chce, tentocpane, buňky:
Všelijaké kuňky-žbluňky,
cvrlikání, cukrování...

(Přemýšlí)

Jak jen začít, tentocpane...

ŠMAJDALSKÝ *(nadzvedne se)*

Vřelým citem stížený...

ČÍŠNÍK

Ech! — Vždyť je to od ženy!

Musí to být mezi řádky...

Ani hořký, ani sladký...

„Ráda bych, mám ale strach...“

Rozumíš? V tom je ten vtípek.

Jak já bych ho jenom vypek?...

Nu, piš!

(Pobrukuje si)

Počkej!...

(Pobrukuje si a diktuje)

„Budu ráda...“

(Ukáže prstem na papír)

Co je tohle?

ŠMAJDALSKÝ *(nadzvedne se jako vždy, když mluví s číšníkem)*

B.

ČÍŠNÍK

Co?

ŠMAJDALSKÝ

Be!

Velké Be, a capite.

ČÍŠNÍK *(prohlíží si písmeno přes stůl)*

B? A kde to má dvě bříška?

ŠMAJDALSKÝ

Jedno tu a druhé zde.

ČÍŠNÍK *(vyloučí brejle)*

To přec...

(Vezme papír do ruky)

Na mou duši... je.

(Zde se Papkin nakloní přes číšníka, chtěje si namočit pero; číšník ho odstrčí)

Jdeš pryč!...

(Provází ho pohledem až na místo. Papkin se vrací a obchází kolem dokola; chtěje se dostat k inkoustu z druhé strany, šlápně Šmajdalskému na nohu)

ŠMAJDALSKÝ

Že tě!...

ČÍŠNÍK

Velké Be...

Kdo to ví, ten pozná snad.

Dále hled' to lépe psát!

(Diktuje)

„Budu ráda...“ tentocpane...

tentocpane... „když ten list...“

tentocpane... „budeš čist...“

tentocpane... „budeš čist...“

jako projev důvěry...“

tentocpane... „k tobě, pane.“

„Ač mě možná málo znáš...“

ač mě možná málo znáš...“

(Ukáže prstem)

Co je tohle?!

ŠMAJDALSKÝ *(nadzvedne se)*

Kaňka. Ale

udělám z ní litery.

ČÍŠNÍK

Ukápni mi ještě jednu

a já tak ti mandle zvednu,

že se honem nesebereš! —

Přečti to!

(Šmajdalský si utírá pot, který mu stéká až na krk)

No, co tam máš?!

ŠMAJDALSKÝ *(čte)*

„Budu ráda tentocpane
tentocpane když ten list
tentocpane budeš číst
tentoc...“

ČÍŠNÍK *(vytrhne mu papír z ruky a trhá jej na kousky)*

Kat aby tě spral!...

Co to je?! Cos to tam psal?!

„Tentocpane“, osel, piše!

ŠMAJDALSKÝ

Přece tvoje vlastní slovo.

ČÍŠNÍK

Ticho! — Přepiš to de novo!

„Tentocpane“ vynech všude.

ŠMAJDALSKÝ *(chce sbírat kousky s podlahy)*

Z těch kousků to sotva půjde.

ČÍŠNÍK

Piš de novo! Piš, ti říkám!

V hlavě břechka, marmeláda!

Sedni si a nelez nikam!

ŠMAJDALSKÝ

Sedím.

ČÍŠNÍK A piš!

(Diktuje) „Budu ráda“,

tent...

(Zakryje si dlaní ústa)

ŠMAJDALSKÝ *(opakuje po něm napsané)*

...tent...

ČÍŠNÍK *(vyskočí)*

Co „tent“? Co to zase?!

S tímhle moulou nehneš. — Syp!

(Šmajdalský vstane)

Musím na to jináč, zdá se.

Možná, že i bude líp,

když se mu to ústně vzkáže.

Toť se ví, že ústně! Baže! —

Poslyš, skoč mi... No jo, ale...

Vždyť ho tady ode mne

nikdo vlastně nezná kale...

PAPKIN *(lhostejně)*

Ale znají. Jak by ne!

Byl tu ráno.

ČÍŠNÍK

Co?! Ten mladý,

co si říkal komisař?

PAPKIN

Ovšemže.

ČÍŠNÍK

Tak mně se tady

courá notářovic kluk,

a on mlčí — ani muk!

PAPKIN *(lhostejně)*

Za mlčení zlato nabíd.

ČÍŠKÍK *(popadne se za hlavu)*

Lotře! — Zasloužil bys nabít!...

PAPKIN

Kdo je v hrobě jednou nohou,

na toho si křičet mohou.

(Hodí váček na zem)

Nač mi zlato teď!

ČÍŠNÍK

I kuš!

PAPKIN

Kdybych jmění nahráb si,
k ničemu mi není už!
*(Když však Šmajdalský chce váček zvednout, Papkin ho
rychle předejde se slovy)*
Leda jen tak do kapsy.

ČÍŠNÍK

Tak už přestaň! Přestaň, než tě!...
Není čas teď tropit blázný!
Ale ten čin nehorázný,
pane, zodpovíš mi ještě!
(Šmajdalskému)
Ty mi jdi a pošli Růžu,
aby k Mlčkům skočila;
a tam tajně Václavovi,
tomu... no však víš! — ať poví,
že ji Klárka posílá,
aby byl tak laskavý
a k ní okamžitě přišel;
nemusí mít obavy,
číšník právě z domu vyšel.
Rozuměl jsi, ano?!

ŠMAJDALSKÝ

Tof!

ČÍŠNÍK

A ty zatím sebou hoď:
ať se čeled postaví
v křoví u zdi. — Sotva nohou
ptáček dotkne se mé země,
lapes-capes — a sem ke mně!
Kdyby nechtěl, spoutat mohou.

ŠMAJDALSKÝ

Jednat s ním jak s lotrem, pane,
cožpak tohle souhlasí?

ČÍŠNÍK

Moula byls a moula jsi.
Jak jsem řekl, tak se stane.
(Chce odejít)

PAPKIN *(zastoupí mu cestu)*

Číšníku...

ČÍŠNÍK

No?!

PAPKIN *(podává mu pero)*

Jako svědek...

ČÍŠNÍK

Jdi do háje!
(Odchází se Šmajdalským prostředními dveřmi)

PAPKIN *(sám; opakuje)*

Do háje!...

Tohle vděčnost lidská je.
Každý vidí sebe jen,
druhý je jen nástrojem.
Dokud slouží — hodnej! zlato!
Pokazí se — hybaj v bláto!

6. výstup

PAPKIN, KLÁRA *z pravých dveří*

PAPKIN

Nejkrásnější z bohyní!
Ó, ty jasná, zářivá!
Jed mi život přerývá,

v srdci však jak ve skříni
lásku k tobě stále střežím.

KLÁRA

Copak je?

PAPKIN

Já mrtev ležím!
Byl bych přivez krokodýlka,
mně by patřila tvá dlaň —
leč poslední přišla chvílka:
Papkin hyne! — Pohled' naň!...

KLÁRA (*po straně*)

Pominul se! Propána!

PAPKIN

Ten testament dávám tobě.
Poslouchej — jak matka má —
a pak zaplač na mém hrobě!
(*Čte, co chvíli si uttraje slzy*)
Já, Josef Papkin, syn svého otce Jana Papkina...

(*Dojatě*)

Jana — Jan mu říkali...

(*Čte*)

... jsa zcela zdráv na těle i na duchu, nemoha
však vědět, kdy zemřu...

To je jasné!

... protože mě notář Mlček otrávil číškou vína...

Číškou vína! —

... píšu tuto závěť čili poslední pořizeni svého mo-
vitého i nemovitého majetku. Nemovitý majetek
nikomu odkázat nemohu, protože žádný nevlast-
ním...

Nemohu! —

Movitý majetek budiž rozdán takto: Té, kterou

jsem vždycky miloval, ctil a zbožňoval, ctěné a
vážené Kláře Prudkěvičové, dceři zakročimského
hejtmana, odkazuji anglickou kytaru a vzácnou
sbírku motýlů, která se toho času nalézá v zasta-
várně. — Mou šavli...

Číšníkovi bych ji dal,

pak jsem to však vymazal.

... šavli dostane nejsrdnatější rytíř v Evropě, a to
pod podmínkou, že postaví na mém hrobě po-
mník. — S ostatními svými movitostmi chci být
pohřben.

(*Uttrá si slzy.*)

Vysoce váženého pána, číšníka Prudkěviče, a
vysoce váženou slečnu Kláru jakožto vykonavatele
mé poslední vůle prosím, aby mé dluhy, pokud by
někde vyšly najevo, neplatili, protože chci v nich
svým bratřím různého stavu a vyznání zanechat
po sobě památku. — Podepsán: Josef Papkin.

Josef Papkin incognito —

na tituly místa není.

Tady máš — a co zde vryto,
nikdy nepusť v zapomnění!

7. výstup

PAPKIN, KLÁRA, VÁCLAV *z levých dveří*

VÁCLAV

Kláro, Klárko, těžce je!

Osud strašně stíhá nás.

Všechny naše naděje

v prach se mohou změnit vráz.

KLÁRA

Opatrně!

VÁCLAV (*pohlédne na Papkina*)

Podplacený!...

Vdova — považ! — přišla k nám
a můj otec umíněný
oženit mě s ní teď hodlá.

KLÁRA

Probůh!

VÁCLAV

A ta duše podlá,
nedbajíc, že tebe mám,
bez lítosti, bez studu
s ním chystá mou záhubu.

KLÁRA

Ach, Václave, nejsem s to
mluvit, radit v této chvíli,
neboť trnu hrůzou, milý!
Neznáš, neznáš mého strýce,
když ho zloba zachvátí!

VÁCLAV

Nač ten strach? Jen zjasni tvář:
pro něho jsem komisař.

PAPKIN (*flegmaticky*)

Komisař už neplatí.

VÁCLAV

Tedy zradils?!

PAPKIN

Řek jsem to.

VÁCLAV

Ničemo!...

KLÁRA (*zadrží ho*)

Dej zpět tu ruku!

Milý, nezvyšuj mou muku!

VÁCLAV

Zradu nechat bez trestu?

KLÁRA

Zabiješ svou nevěstu!

PAPKIN

Kdo je v hrobě jednou nohou,
toho třeba zabít mohou!...

VÁCLAV

Co to žvaní?

KLÁRA

Nač ta váda?! —

Ty teď musíš utíkat!

PAPKIN

Tohle je i moje rada;
číšník totiž by tě rád
dostal, pane, do svých drápů:
nalíčil už chumel chlapů.
Chytí, svážou, přivedou.

KLÁRA

Vidíš!... Uteč!... Snad už jdou...

VÁCLAV

Co však s námi?

KLÁRA (*plna úzkosti*)

Čekej psaní.

VÁCLAV

Večer...

KLÁRA

Slyším hulákání!...

VÁCLAV

Jak jsem řekl...

KLÁRA (*prosebně*)

Potom, pak!...

VÁCLAV (*jde ke dveřím vlevo*)

Půjdu, navrátím se však...

8. výstup

KLÁRA, PAKKIN, VÁCLAV, ČÍŠNÍK, ŠMAJDALSKÝ, ČELEĎ
(*Vcházejí ze všech stran*)

ČÍŠNÍK (*zastoupí Václavovi cestu v levých dveřích*)

Podívejme, tentocpane!

Medvěd v léči! — Přenáramné!

VÁCLAV

A co zlého se mi stane?

Vidím — tucet je jich na mne,
nemysli však, že se bojím.

(*K číšníkovi*)

Jsi-li lotr — tady stojím;
jestli ale čest máš y těle,
jakous takous šavli dej —
dřív si hrob však uchystej!

ČÍŠNÍK

Mám rád, chlapče, lidi smělé!

Jenže to teď nechme být.

Žádný souboj, holenku!

Notář mi vzal snoubenku,
s tebou ji chce oženit

a nade mnou triumfovát. —

Jenže teď se může schovat:

Buď do sklepa půjdeš na dno

— že tam sedíš, neuhádnou!

anebo dáš ruku Kláře.

A kdyby ta nechtěla

postát s tebou u oltáře,

druhá neteř udělá

všecko, co jí strýček káže.

Tobě tedy hezká žínka,

stolníkové notný koš,

notářovi dlouhý nos

a mně pomsta, pomsta sladká.

A tak skončí celá hádka!

(*Mlčení*)

VÁCLAV

Ale...

ČÍŠNÍK

Žádné „ale“!

VÁCLAV

Hned...

ČÍŠNÍK

Hned — nebo ti skončí svět!...

VÁCLAV (*ke Kláře*)

Je to možné?!

KLÁRA

Zřejmě ano!

(*K číšníkovi*)

Ještě dnes?

ČÍŠNÍK

Dnes.

(*Klára se otočí k Václavovi, jako by čekala odpověď*)

VÁCLAV

Nevídáno!

Číšník

Zavěsit se! — Tisíc láter,
ani se moc necuká!
V kapli už nás čeká páter. —
A jdem!

(Po straně)

Notář popuká!

(Odejdou do kaple)

PAPKIN *(závěš v ruce)*

Ó fortune! Jak ty šílíš!
Jed — a její svatba k tomu...
To je příliš! To je příliš!
(Odejde také do kaple)

9. výstup

ŠMAJDALSKÝ *(sbíraje útržky dopisu)*

Když mu něco v hlavě píská,
klín to z něho nevytříská!
Přece — že bych uměl psát,
jakživ jsem mu nepověděl;
je hřích domýšlivost taká!
A on ne — a akorát!
Ale stejně bych rád věděl,
proč tu ze mne dělal žáka?...
Co on jenom — no... no prosím —
co jen viděl na tom B?
Co mu chybí? — Těch pár čar...
Špatná míra? Nebo tvar?
Inu kříž — a já ho nosím!
(Sedne si a skládá útržky dohromady)

10. výstup

ŠMAJDALSKÝ, NOTÁŘ — *vejde, rozhlížeje se na všechny strany.*

NOTÁŘ *(položí ruku na rameno Šmajdalskému, který ho neviděl)*

Příjemného večera! —
Copak? Řádí cholera?
Nikde nikdo... Kdo mi poví,
kde je konec číšníkovi?

ŠMAJDALSKÝ

Je k službám...

NOTÁŘ

To divné mi je. —

Pán mě vyzve na šavle —
mě sic na to neužije,
říkám si však: vůle Páně,
snášejme ji odevzdaně,
nu, a jdu tam, čekám tam,
ano, čekám — jenže sám.
Troufale snad počítal,
že mu notář cukne zpět.
Jenže notář, ten tam stál,
jeho tam však nevidět.

ŠMAJDALSKÝ

Notáři, sám bůh tě chraň,
zkoušet na pánovi zbraň!
Raděj dál, kdo nemusí!
Mávne — a jsi na kusy.

HLASY Z KAPLE

Manželům buď třikrát sláva!

NOTÁŘ

Kdopak se tu žení, vdává?

ŠMAJDALSKÝ

Mladý Mlček.

NOTÁŘ (*jako opařený*)

Jakže?! Cože?!

ČÍŠNÍK (*za scénou*)

Hej, Šmajdalský! Sedlo, bič

a špančla osedlat!

(*Vchází*)

Už jsou dávno čtyři pryč!

11. výstup

NOTÁŘ, ČÍŠNÍK

(*Číšník dojde až dopředu a spatří notáře; stane jako do země vražený. Notář se hluboce ukloní. — Chvilka ticha — oba si stojí tváří v tvář. Číšník sáhne po šavli, totéž učiní notář. Chvilka zaváhání; číšník jako by bojoval sám se sebou. — Šmajdalský odběhne do kaple*)

ČÍŠNÍK (*po straně*)

Našich předků, velký bože,

v pokušení nevod' nás!

Teď, když vkročil přes můj práh,

nemůže mu spadnout vlas! —

(*Odpásá šavli a hodí ji na stůl. Notář pověst na rukojeť své šavle čapku*)

Pro cos přišel?

NOTÁŘ

Pro syna.

ČÍŠNÍK

Ha! Má rozkoš jediná!

Bude tvůj syn ztracený.

Chceš ho s ženou? Bez ženy?

NOTÁŘ (*ovládaje se*)

To... je... příliš!...

ČÍŠNÍK

Příliš, brachu?

Tys mi moji vdovu vzal,

že z ní uděláš svou snachu,

a já tobě zase syna,

bych mu svatbu uchystal.

A máš pětník za teletník!

12. výstup

TITÍŽ, KLÁRA, VÁCLAV, PAKKIN, ŠMAJDALSKÝ, ČELEĎ,
ŽENY

(*Vycházejí z kaple, všichni kytice v rukou*)

VÁCLAV

Tatínku!

KLÁRA

Ach, strýčku můj!

Skončujte s tou vádou temnou!

VÁCLAV (*poklekne*)

Odpusť, otče, a dej své

požehnání otcovské.

NOTÁŘ

Vstaň, srdénko, a pojď se mnou.

13. výstup
TITÍŽ, STOLNÍKOVÁ

STOLNÍKOVÁ

Co je to tu? Bdím, či sním?

Václav s Klárou?!...

NOTÁŘ *(po straně)*

Zešlím!

STOLNÍKOVÁ

Zřejmě bdím — nu, už se stalo!

Tak teď zvíte — a ne málo:

Chtěla jsem se vdávat pouze,
aby nestihla mě nouze.

Neboť ono velké jmění
vlastně vůbec moje není.

Jenom jsem je spravovala.

Teď je Klárky, když se vdala.

NOTÁŘ *(po straně)*

Druhý statek — proč ne? Inu...

Strýc polyká nějak slinu!

ČÍŠNÍK *(po straně)*

Měnil vůl

za sekeru hůl!

STOLNÍKOVÁ

Ale přesto netratím —

sto tisíc mám u notáře.

(Stolníková přejde na pravou stranu)

KLÁRA

Ze svého to zaplatím.

(K notáři:)

Zažeň už ty chmury z tváře,
přemoz hněv a smíř se s tím.

Pojď, požehnej dětem svým!

(Poklekne s Václavem, podavši mu pravou ruku)

NOTÁŘ

Nechť se děje vůle Páně,

smířme se s ní odevzdaně.

(Požehná jim a pomůže jim vstát)

PAPKIN¹⁾ *(k Václavovi)*

Nebereš své slovo zpět?

Opravdu tam nebyl jed?

(Když mu Václav přikývne, k číšníkovi)

A teď prosím, pane starý,

dej nám poslat pro poháry

a dej zadout do fanfár:

Ať nám žije mladý pár!

(Přejde na levou stranu a trhá závěť)

ČÍŠNÍK

Nuže, smát se! Žádný vztek!

V srdcích jako navenek!

(Podává ruku notáři)

Tentocpane... a my — shoda!

(Notář přijme ruku s hlubokou poklonou)

VŠICHNI

Smír a shoda!

VÁCLAV

(Povystoupí dopředu tak, že Klára po jeho pravici podá ruku číšníkovi a on svému otci po levici; všichni postoupí dopředu)

Smír a shoda!

Pak i pámbu ruku podá!

¹⁾ Osoby stojí v tomto pořádku (zprava): stolníková, číšník, Papkin, Václav, Klára, notář; ostatní v pozadí.